KURTULUŞ

sosyalist dergi

YOL AYRIMI

KEMALİZM ÜZERİNE
stalin

ingiltere'de
FAŞİZM

1

HAZİRAN 1976

KURTULUŞ

sosyalist dergi

AYLIK DERGİ
Haziran 1976
YIL: 1 SAYI: 1

Sahibi: **Salih SAYIN** / Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: **Mustafa EKER** / Yönetim ve Yazışma Adresi: İbrahim Müteferrika Sokak, Fazilet Han, Kat: 4 No: 409 ULUS - ANKARA / Abone Bedeli: **Yıllık 75 TL. Altı Aylık 40 TL.** dir.

İ Ç İ N D E K İ L E R

Dizgi. Baskı :
Murat Matbaacılık Koll. Şti.
Cağaloğlu Çatalçeşme Sok. Fırat İşhanı
Telefon : 27 45 71

ÇIKARKEN

Türkiye solunda bunca yayın organı varken siz de nereden çıktınız? Bu kadar çok dergi ve gazete arasında görüşlerinize uygun bir yayını bulamadınız mı? Yazmaya meraklı idinizse bunlardan birisinde yazamaz mıydınız? Milletin kafası zaten allak bullak olmuş, buna bir de siz mi katkıda bulunacaksınız? gibisinden bir sürü soruya cevap olmak üzere bir kaç söz söylemeyi başlangıçta gerekli görüyoruz.

İlk olarak, bunca çok dergi ve gazete sayıları itibariyle değerlendirildiğinde gerçekten çok olan bu yayınlar-aslında içerikleri itibariyle ele alındığında zannedildiği kadar çok mudur? İşte soruna bu noktadan yaklaşmamız gerekiyor. Bu bir sürü denilen dergi ve gazeteler büyük çoğunluğu itibariyle iki ana başlık altında toplanıyor. Bundan ötesi, çok miktarda kağıt ve para israfı.

Nedir bu iki ana başlık dediğimiz? Herkesin çok iyi bildiği gibi, dünyayı, bu günün ve dünün Türkiye'-sini, Sovyet-Çin görüş ve değerlendirmeleriyle gürüp, Proleter enternasyonalizmi ilkesi üzerinde hareket etmekte olduklarını iddia eden çizgilerdir. Bunlar hiç bir şekilde somut şartların somut tahlilinden yola çıkıpta savundukları çizgilere ulaşmamış, tam tersine imanla benimsedikleri bu iki çizginin tezlerini Türkiye'ye hazır elbise gibi giydirmişlerdir. İşte bu saf-

larda yer alan görüşler gibi yayınlarda ancak iki tanedir. Gerisi son derece önemsiz nüanslardan öteye varmaz.

Buna bağlı olarak, diğer bir yanda bu kopyacı, gerçekle çatıştığında eklektikleşen görüşlere karşı Türkiye'de Marksizmi savunacak bir yayının gerekliliğidir. Böyle bir yayın, bu iki konfeksiyoncu çizginin dışında kalıp, kendilerince iyi niyetle birşeyler başarmaya çalışan görüşlerin ideolojik ve pratik olarak kaynaşabilmelerini sağlamaya yönelik görevleri üstlenecek ve Türkiye'de sosyalizm hareketini doğuşundan beri sürüp gelen bu konfeksiyonculuktan kurtarmaya çalışacaktır. Devrimci teori olmadan devrimci pratik olamayacağını bilenler için, bütün bu yapay ayrılıklar arasında ideolojik mücadelenin ne derece önem arzettiğini fazla tekrarlamaya gerek görmüyoruz. Burada üstleneceğimiz asli görev bu olacak ve kimin için elbise diktiğini bilmeden belirli modeller üzerinde çalışan bu konfeksiyoncuları imandan, bilime davet edeceğiz; eğer sosyalizmin bir din değilde bilim olduğunu kavrıyorlarsa!

Çıkış yazısı münasebetiyle Türkiye'de, günümüzde sol içerisinde nelerin cereyan etmekte olduğunada kısaca değinelim.

HALKIN MUHALEFETİ CHP POTASINDA ERİTİLMEK İSTENİYOR

Türkiye'de kapitalizmin bunalımı derinleştikçe hakim sınıflar eski durumlarını muhafaza edemeyip yeni alternatifler arıyorlar. Evrensel olarak bilindiği gibi hâkim sınıfların en son başvuracağı alternatif faşizm olacaktır. Ancak bu günün Türkiyesinde

hâkim sınıflar arasında bu konuda tam bir birlik yoktur. Tekelci burjuvazinin bir kesimi bugün faşist bir diktatörlük yerine CHP-AP Koalisyonunun üzerine gitmektedir.

Birkaç ay öncesine kadar CHP böyle bir koalisyona yanaşmazken, artık bunu kitleler önünde açıkca savunmaktadır. Sosyal demokraside tarihsel görevini yerine getirmeye hazırlanıyor.

CHP bir yandan faşizme karşı mücadelede herzaman var olacağını belirtirken, diğer yanda faşizmin sınıfsal özünü gizleyip, onu bir kaç zorbanın işi olarak göstermeye çalışmakta; tutarlı anti-faşist olabilmek için, faşizme karşı mücadelenin gerçek öncüleri olan sosyalistlerle güçbirliğine gideceği yerde, AP'ye koalisyon teklifleri götürmektedir. AP elbetteki bu teklifleri kabul etmeyecektir. AP'ye kesin destek sağlayan tekelci burjuvazinin bir kanadı şimdiki durumda bu koalisyonu zorunlu görmemekte, mevcut oluşumu MC hükümeti ile sürdürmeye çalışmaktadır.

Buna karşılık Ecevit ince taktikleri ile AP'yi MC koalisyonundan çekerek, MC hükümetini düşürebileceğini zannetmektedir. Bu nedenlede, bir yandan solcu olarak tekelci sermayenin düşmanı olmadığını, aslında kendileri dışındaki provakatörlerin yönettiği «bozkurt rozetli solcuların» da solcu olmadıklarını iddia ederek, dünya çapında kabullenilmiş gerçekleri çarpıtmaktadır. Elbetteki Ecevitin kendi dışında olumlu olarak bulduğu kimse yok değil. Sosyalistleri CHP'ye kanalize etme çabasında kendisine en büyük yardımı sağlamış ve sağlamaya devam eden TİP'e karşı aynı ölçüde insafsız değil. Onlara protokolda bir yer ayırma alicenaplığını gösteriyorlar. Herşeyi çok inceden, iğneden ipliğe kadar hesaplayabi-

len uzak görüşlü, büyük taktisyen (!) TİP'de durumdan hoşnut olacakki kuyrukculuğuna devam ediyor. Böyle yapmayıpta ne yapacaktı. Kitleden kopuk bir grup «goşist»le (!) uğraşacağına sahip olduğu o geniş kitle bağlarına dayanarak seçimlere mi katılacaktı? O zaman kitleden kopukluğun ne olup olmadığı daha iyi anlaşılır. Ama böyle bir şeye cüret edemezler. Kendilerine vehmettikleri gücün bir hayal olduğunun ortaya çıkması tüm sermayelerinin sıfırı tüketmesi, silinip süpürülmeleri demek olur. Bunun yerine anti-faşist bir kampanya sürdürüyormuş gibi görünüp CHP'yi desteklemek ve böyleliklede kendine birtakım güçler vehmedebilmek daha rahat bir yol. Neye hizmet ettiklerini biliyorlardır herhalde.

Nedir hakim sınıfların CHP etrafında tezgahlamaya çalıştıkları? Ona bakalım.

Türkiye gerçeklerinden pek haberdar olan bir bay bazılarını bu gerçeklerden haberdar olmamakla suçlarken gazetesinin göşesinden şöyle vaaz ediyor. «... okumaya karşı 'yeminli', 'görmedim, duymadım, söylemedim' kuralını geçerli bulan, Ecevit'i 50 yıl geriden izleyen CHP'li bazı yöneticiler, bunları Ecevit'e 'solcu' diye tanıtmışlardı.» (Sittin senelik, «ah padişahımız efendimiz bunu bir bilseydi! Ama o etrafındakiler yokmu!» anlayışı en azından siyasal miyopluk en fazlasıda bile bile halkı aldatmaktan başka birşey değil bu.) «Ecevit bu 'görevlilerin' verdikleri 'üstün' bilgiye **kanarak** şimdiye değin 'soldaki komandoların kişiliğinde' solcuları eleştirmişti. Onların solcu olmadığına Ecevit, Tandoğan'da bizzat tanık oldu.»

Bu solcu lafıda pek hoş, lastik gibi mübarek nereye çeksen gidebiliyor. Bir gazetenin köşesinden bu lafları eden bayı eleştirmek değil asıl amacımız, ken-

disinden alıntı yapmamızın nedeni, hepbirlikte kamuoyuna benimsettirilmek istenen «herşeyin üstünde Ecevit» mit'ini çok iyi ifade etmiş olmasıdır. Böyle «solcu bir mit» neden yaratılmak istenmektedir? Çok açık. Hakim sınıfların bir kesimi halkın muhalefetini CHP potasında eritmeye, onun muhalefetini hayali düşmanlara yönelterek durumlarını bir müddet'te sosyal demokrasi denen aletle sürdürmeye çalışmaktadırlar.

Marksizmin çarpıtılıp tanınmaz hale getirilmesinden türeyen sosyal demokrasi Türkiye'de yeni zamanlarda icad olduğundan ipliği henüz pazara çıkmış değil. Bu nedenlede CHP henüz halkın çıkarlarının savunucusu 'solcu' bir kuruluş olarak birçoklarınca kabul edilebiliyor, ettirilmek isteniyor. Burada da en çok işlenilen şahsiyet sorunu; yani Ecevit. Kendisinin sosyalist olduğunu söylemesinden gizli Marksist-Leninistim dediğine varıncaya değin bir sürü zırva ortalıklarda dolanıyor. Bütün bunlardan amaç, halkın muhalefetini yönlendirmede devrimcilerin alternatif olarak ortaya çıkmasından korkanların, bu muhalefeti CHP içerisine kaydırmak burada eritmek istemeleridir. CHP'de bu işlevi tekelci sermaye adına yerine getirmeye çalışmaktadır. CHP'nin bunu demokratik bir anlayışla gerçekleştirmeye çalışıyor olması kimseyi şaşırtmasın. Tekelci sermaye çıkarlarını koruyabilmek için sınırlı tavizlerle böyle bir yönteme başvurabilir. Bundan olağan bir şeyde olmaz.

Ancak burada devrimcilere düşen görev CHP'nin demokrasi yanlısı görünümüne aldanmadan onun, bir yandan anti-faşist mücadele içerisinde yer alırken, bir yandanda bu mücadeleyi ne şekilde engellemekte olduğunu ortaya çıkarmak, onun bu tavrına,

kendine sosyalist deyipte destek olanların maskesini düşürmektir. Aksi taktirde CHP potasında eritilen muhalefet, umutsuzluğa, sosyalistlere karşıda güvensizliğe dönüştüğünde faşistler için en müsait iktidar olanağı hazırlanmış olur. İşte son tahlilde CHP kuyrukçuluğunun varacağı nokta: Faşizme geçit yok! derken bizatihi faşizme hizmet etmek.

FAŞİZM VE DEMOKRASİ DOĞRU OLARAK KAVRANILMIYOR.

Günümüzün anti-faşist mücadele görevleri açısından yönetim ve devlet biçiminin ne olduğu konusu oldukça önem taşır.

Türkiye'de bu günkü yönetim bazılarına göre «sömürge tipi faşizm / demokrasi» bazılarına görede demokrasidir. Bu ne faşizmdir ne de zannedildiği gibi bir demokrasi. Bu hakim sınıfların iktidarlarını sürdürme yöntemlerinden biri olan **demokrasinin** sınırlarının tekelci burjuvazi ve toprak ağalarının en irilerine kadar daraldığı oligarşik bir diktadır. Oligarşik dikta ne faşist bir diktatörlüğe ne de klâsik burjuva demokrasisine benzetilebilir.

Türkiye gibi doğal gelişim süreci emperyalizm tarafından çarpıtılıp, üretici güçlerin gelişiminin engellendiği bir ülkede metropol ülkeler yapısıyla önemli farklılıklar ortaya çıkar. Bunların başında, kapitalizmin kendi iç dinamikleriyle serbestçe gelişip, kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinin devrimci bir biçimde tasfiye edilememesi, gerek alt yapıda olsun ve gerekse üst yapıda olsun kapitalizm öncesi ilişkilerin etkinliğini belirli ölçülerde varolması gelmektedir. Bu durumda ekonomik ve siyasal güç, kapitalizm öncesi

ilişkileri temsil edebilme yeteneğinde olan toprak ağalarının en irileriyle, emperyalizmin uzantısı olarak gelişmiş ve ülkenin soyulmasında onunla sürekli işbirliği yapan — emperyalizmin denetimi altında olmak üzere — tekelci burjuvazinin oluşturduğu azınlığın, oligarşinin elinde derlenmiştir. Emperyalizm aynı zamanda bir dış olgu olmanın yanında ekonomik, siyasi, askeri ve kültürel olarak bizatihi bu oligarşinin içerisinde yer almaktadır. Bu emperyalizmin iç olgu haline gelmesi, işgalin dolaylı yöntemlerle sürdürülmesi demektir. Böyle çarpık bir yapıda iç çelişkilerin, metropoliere göre, daha bir üst düzeyde bulunmasına yol açmakta ve hakim sınıflar iktidarlarını koruyabilmek için polis ve ordu güçlerinin toplum üzerinde düzeni korumak amacıyla uyguladıkları şiddetin dozunu arttırmaya sevketmektedir. Oligarşik dikta sınıf hakimiyetinin bir ifadesi olarak bütün devlet biçimleri gibi bir sınıf diktatörlüğüdür ve zora dayanmak zorundadır. Bu gerçekliği göremeyenler onu körün fili tarifi gibi, neresini tutarlarsa orasıyla adlandırmaya çalışmaktadırlar. Demokratik denilen işleyişleri ele alanlar ona demokrasi, zor yöntemlerini ele alanlar ona faşizm adını vermekte sakınca görmemektedirler. Aslında oligarşik dikta her iki yöntemin içiçe olup temelinin zor olduğu bir devlet ve ona uygun bir yönetim biçimidir. Ve tekelcilik aşamasının ürünü olarak ortaya çıkar. Demokrasinin sınıfsallığını, ekonomik ve toplumsal yapıyla belirlendiğini göremeyenler veya görmek istemeyenler, demokrasinin sınırlarını genişletmeyi temel görev olarak kabullenmeyenleri büyük bir azgınlıkla suçlayabilmekte, suçlamaları için tahrifçilik ve sahtekarlığıda araç olarak kullanmayı ihmal etmemektedirler. Bunun en iyi örneklerinden birine TÜTED Ankara il kongresinde şa-

hit olduk. Tüm görevleri burjuva demokrasisinin sınırlarını genişletme mücadelesine indirgeyen görüşlere karşılık, «bizim temel görevimiz demokrasinin sınırlarını genişletmek değil bizatihi demokrasiyi kurmaktır» diyen görüşe karşı duydukları tepki ve onun kendi amaçlarına uygun bir biçimde tahrif etmeleri kendilerini ele vermektedir. Bu görüşü savunanı provakatörlükle suçlayacak kadar adileşebilmektedir «Yürüyüş» denilen varak pare. Çünkü bu onların yüzlerini açığa çıkaran «demokrasiyi genişletme» şanlı görevini aksatan bir provakasyondur! Halkın mücadelesi uğruna ölüme giderler içinde aynı lafları etmişlerdi. Yazıda o noktayıda hatırlatmayı unutmuyorlar.

İşte demokrasinin ne olduğunu, sınıfsallığını, bu gün Türkiye'de ki «demokrasi» dedikleri aletin emperyalizmin iç olgu oluşu, kapitalizmin çarpıklığıyla belirlendiğini görmek istemeyen, çok ileri görünümlü sosyalist devrim sloganlarıyla piyasaya çıkıp, toz attıran TİP'li pasifistlerimizin varacakları nokta: Gerçekleri dile getirenlere küfretmek.

Diğer yandan burjuvazinin uyguladığı her zoru, sıkıyönetimi faşizm zannedenlerse şöyle diyorlar: «Burjuva demokrasisi burjuva diktatörlüğünün bir biçimidir, burjuvazinin **baskı ve teröre dayanmayan,** esas olarak **barışçıl** yollarla sürdürdüğü yönetimidir. Faşizm ise burjuvazinin **terörcü** diktatörlüğüdür ve tekel olgusuyla birlikte ortaya çıkan bir durumdur. Bunlar herkesin bildiği genel doğrular.»

«Nasıl bir demokrasidir ki, baskı ve terör siyasi yönetimin asli öğesidir, demokrasi ise tali-istisnai ve istikrarsız. Elli yıllık cumhuriyet tarhinde Ankara ve İstanbul **otuza yakın yıl sıkıyönetimle yönetilmiş, işçi sınıfına hiçbir zaman gerçek bir örgütlenme hakkı tanınmamış, şövenizm ve asimilasyon, sürekli bir**

baskı ve zulüm yöntemi olarak sürdürülmüş, (abç) **terör ve baskı tekelci burjuvazinin iktidar aracı olarak devlet aygıtı içinde kurumlaşmıştır...** Bu yönetim biçimine biz **«sömürge tipi faşizm»** diyoruz.»

Birincisi, şayet biz bu tarif ettikleri yapıya faşizm diyecek olursak, gerçekte faşizmin ne olduğunu gizlemiş ve kitlelerin onu doğru olarak kavramasını engellemiş oluruz. Hele bunları olumsuzlayarakta demokrasiyi tarif etmeye kalkışırsak TİP'lilerin kavradığından daha farklı bir demokrasi anlayışına ulaşamayız.

İkincisi ise tarif ettikleri oluşum, bu güne göre halk mücadelesinin çok daha alt düzeyde olmasına rağmen 1950'lere kadar olan süreye çok daha uygun düşmektedir. O dönemde Kürt'ler üzerindeki baskılar kitlevi katliamlara kadar ulaşıyor, değil sendikal mücadele sendika kurmak dahi yasaklanıyor, jandarma dipçiği ise halkın kafasında silinmez bir iz olarak yerleşiyordu. Bu dönemide, bu tarife dayanarak «sömürge tipi faşizm» kategorisi içerisine yerleştirmek bir zorunluluk haline gelir. O zaman sorarız: Bu nasıl faşizmdirki, tekelci burjuvazinin iktidar olmayıp «küçük burjuva diktatörlüğünün» hüküm sürdüğü bir dönemde, ortaya çıkabiliyor? Yoksa faşizm her sınıf için geçerli olabilen bir olgumudur? Böyle düşünmedikleri de açık. Ancak, insan bir şeyi yanlış olarak açıklamaya kalktımı işte işi böyle karıştırıp, gerçeğe çarpmak zorunda kalır. Ayrıca «terör ve baskı tekelci burjuvazinin **iktidar aracı** olarak devlet aygıtı içinde kurumlaşmıştır.» deniliyor. Zaten nasıl olacaktı ki; sınıf hakimiyeti eleştiri ve ikna yöntemiyle mi sağlanacaktı? Yani demokrasi olsaydı sınıfların kardeş kardeş birbirlerini ikna ederek, onların iddia ettikleri gibi «...baskı ve teröre da-

yanmayan, esas olarak **barışcıl yollarla...»** aralarındaki ilişkileri ayarlayacakları bir durum mu olacaktı? Elbetteki hayır. Yukarıdaki iddiayı ortaya koyanlarda biliyorlar demokrasinin sınıf diktatörlüğü demek olduğunu, ama diktatörlükte zorun kurumunun devlet olduğunu da biliyorlarmı acaba? Lenin bu konuda şöyle diyor: «Devlet zorun özel örgütüdür. Belli bir sınıfın bastırılmasında kullanılan özel şiddet örgügütüdür.» Ve şöyle tamamlıyor: «Diktatörlük toplumun bir kesiminin diğerini boyunduruğu altında tutmasıdır ve üstelik boyunduruk doğrudan doğruya zora dayanır.» (1) Bunlar çok açık ve üzerinde tartışmağa bile yer yok. Ayrıca «demokrasi örgütlendirilmiş şiddet ve baskı rejimidir.» diyor Lenin. Demokraside zorun kurumunun devlet olduğuda bilindikten sonra «sömürge tipi faşizm» de zorun devlet içinde ayrıca kurumlaşmış olduğunu söyleyerek orjinallik göstermeye gerek yok. Üstelik böyle bir iddia sanki zorun demokraside devlet içinde kurumlaşmamış olduğu gibi bir izlenimi yaratabilir ki buda Marksizm'le oldukça çatışan bir görüş olur.

ANTİ-KOMÜNİZM KÖRÜKLENİP MÜCADELE HEDEFLERİ BULANDIRILIYOR.

Demokrasi-Faşizm tartışmaları sürerken sosyalist hareket içersindeki birtakım gruplarda anti-emperyalist müccadele adına «Ne Amerika Ne Rusya», «Kahrolsun yeni çarlar», gibi sloganlarıyla anti-emperyalist mücadelenin hedeflerini bulandırmaktadırlar. Bunlar Kıbrıs harekâtı sırasında, yükselmiş olan an-

---

1) Collected Works Cilt 23. s. 69.

ti-Amerikan havayı Rus düşmanlığını körükleyerek bulandırmaya çalışmışlardır. Bunlardan bazıları hakim sınıfların silâhlanma yarışını desteklemek üzere «ulusal savaş sanayii kurulmalıdır» gibisinde zırvalarıda yumurtlayabilmişlerdir. Bütün bunlar yetmezmiş gibi, bu konuda oligarşiye akıl vermeyi de ihmal etmemişlerdir: «Dördüncü ordu Ruslara karşı olmak üzere doğuya kaydırılmalıdır.» derken herhalde ordunun ne demek olduğunu unutmuş olacaklar. Yoksa onlarda TKP'nin iddia ettiği gibi, ordunun halk ordusu olduğunu mu zannediyorlar? Elbette değil. Düşündükleri, gelişen düşmana (yani Rusya'ya) karşı güçlü bir «ulusal savunma cephesi» oluşturmak. Eğer kurmaya çalıştıkları, Mao'nun tarif ettiği «Millî Cephe» ise, onun hakim sınıflarla, işbirlikçilerle değil, halk güçlerinden oluşturulduğunu bir yerlerde hiç okumadılarmı? Okumuşlardır ama ne yapsınlar, işbirlikçiler (pardon ülkeler) bağımsızlık istiyor!

Böylesine bir anlayışın ardından ortaya çıkacak olan nedir? Sosyalizmi savunma adına onun baş düşmanlarıyla işbirliği politikası. Bu anlayışın Nato'nun varlığını savunmasıda, anti-emperyalist mücadelelere işbirlikçi adını takması da pek hayretle karşılanmamalıdır.

Bir başka grup, yani geçmişte örgütlerinin adını kanla yazmış olanların adını taşıyan bir grup ta, bu konuda seçmecliik yapıp, temelde aynen savundukları politikanın yanlışlığının anlaşılmasını engelleyecek şekilde hakim sınıfları destekleme politikasına yan çizerken, birincileri bu konuda eleştirme amacıyla yola çıkınca Türkiye'de **emperyalizmle olan çelişkinin tali olduğunu** söylemek zorunda kalmaktadır. Birincilerle ayrı oldukları noktayı belirtmek isterken şimdide TİP'le bu konuda nasıl ayrıldıklarını izah

etmek zorunda kalmaktadırlar. Zira Ulusal Demokratik Halk Devrimini savunuyorlar.

Emperyalizmle olan çelişkinin tali olması dolayısıyla, meseleyi birincilerin koyduğu gibi koymanın yanlışlığını ispatlarken temelde onlarla aynı görüşü taşıdıklarını açığa vurmaktadırlar. Böylesine seçmeci bir politikaya hiçbir zaman için güvenilemez. Aynı temel görüşleri taşıdığına göre bu gün eleştirdiği politikayı, yarın aynen izlemeyeceği konusunda hiçbir garanti yoktur. Bu iyi niyetle ele alınırsa seçmecilik, daha ötesine gidilirse gerçek yüzünü gizleme çabası olarak görülebilir. Hele buna ideolojik görüşlerde sık sık yapılan değişiklerle bir de siyasal istikrarsızlık eklenirse, ikinci kanı daha da kuvvet kazanır. O zaman da, bu siyasetin ürünü olarak daha da kötü bir durum ortaya çıkar: Bir yandan emperyalizmle olan çelişkiyi tali plâna iterek hedefi gizlemek, diğer yandan da anti-komünizmi anti-rus sloğanlarla körüklemek; hatanın katmerlisi diye işte buna denir. Bu durumdan sonrada istedikleri kadar sınıfsal mücadeleyi savunsunlar.

Anti-Komünizmin bunca yoğun olduğu Türkiye gibi bir ülkede, «bu politika bizi halka ulaştırıyor» demek, halkın gerici yanlarını örgütlüyoruz demekle eş değerlidir. Sokaktaki vatandaşa «arkadaş sen Rusya'ya düşman mı sın?» diye sorup, ondan evet cevabını aldıktan sonra onunla anlaşabildiğini iddia eden kimse, birde kendisine sosyalist adını takarsa riyanın bu kadarına da pes deriz. Buna karşılık bu arkadaşlar kendilerinin Sovyetler Birliğine karşı devrimci anlamda bir saldırı; onun gerici yanına karşı sosyalizmi savunmak üzere bir saldırı sürdürdüklerini söyleyerek kendilerini haklı çıkarmaya çalışacak olurlarsa, karşılarına pratiği koyarız. Pratikte onların

halka ulaştırdıkları içinde sosyalizmden gayrı herşeyin bulunduğu soyut sloganlardır ve halkımız bu sloganlara uygun içeriğide yıllardır burjuva propagandasından öğrenmektedir. İşte bu arkadaşların örgütlediğide olsa olsa bu propagandanın ürünleridir.

Buraya kadar çizdiğimiz, sosyalist hareketin nasıl bir ideolojik kargaşa ve curcuna içerisinde bulunduğunun çok kısa bir tablosudur. Böylesine bir curcuna ortamı birincil görev olarak karşımıza bu hareketin birliği sorununu diker. Bu birlikte ancak ve ancak ideolojik olarak sağlanabilir. İdeolojik mücadele en ağırlıklı bir görev olarak kendisini karşımıza dikmektedir. Bu güne değin kimse yeni şartların doğru bir tahlilinden çıkarak ideolojik mücadeleyi can alıcı noktasından yakalama yoluna gitmedi. Ya geçmişi tümden silip, yeni şartların ürünüymüş gibi orijinal teoriler yaratma yoluna gidildi, ya da varlıklarını koruyabilmek amacıyla geçmişin prestijini istismar edebilmek için en bağnaz bir biçimde onu savunuyor görünme yeğlenildi. Bir takımlarıda hiçbirşey olmamış gibi yollarına devam ediyorlar.

Bu noktada çabalarımız tüm bu yanlış görüşlerin teşhir edilmesi ve somut şartların somut tahlilleri doğrultusunda Marksizmi yaratıcı bir biçimde hayata geçirmek olacaktır.

KURTULUŞ

YOL AYRIMI

Geçmişin Değerlendirilmesi Üzerine Bir İnceleme - I

«Gelecektekileri önlemek için geçmişteki hatalardan ders almak, hastayı kurtarmak için, hastalığı tedavi etmek, öndeki arabanın devrilmesini arkadaki araba için bir ihtar haline sokmak...»

MAO TSE TUNG
SAĞ VE SOL SAPMA s-33

GİRİŞ :

Uzun yıllar bir keşmekeş içerisinde bocalayan Türkiye devrimci hareketi, 1965 sonrasındaki gelişimin ürünü olarak 1971'de yeni bir görünüm sergiledi.

Dıştan da olsa, bakıldığında açıkça birbirine benzemeyen bu görünümler, temelde de şu ya da bu ölçüde birbirinden ayrıdırlar. Bu reddedilmez bir gerçek.

1971 yenilgisinden sonra sözünü ettiğimiz ayrı

görünümler daha da bir belirginlik kazanarak, tartışma ortamına girdiler. Yenilgiyle birlikte ortaya çıkan kargaşa ve çıkmazdan kurtulabilmek amacıyla bir çok insan bu durumu kavrayabilmek için inceleme içerisine girdi. Yeteneksizliğe ya da niyetlere bağlı olarak bir sürü saçma sapan teori icad edildi. Hepsinin amacı güya çıkmaza bir yol bulmaktı. Bu amaçla diyalektiği her alana «yaratıcı bir biçimde» uygulamaya başladılar. Ancak kendileri bir adım ileriyi göremezken, diyalektiği yaratıcı bir biçimde uygulamaya kalkışanlar, zavallı bir biçimde, daha önce sahip oldukları Aristo mantığından da yoksun kalarak, kendileriyle birlikte bir sürü insanı yeni bir keşmekeşin içine sürüklediler; bazı hallerde savunmaya kalkıştıkları şeyleri en acı bir biçimde mahkûm ettiler. Birlik şemsiyesi ellerinde dolaşan bu insanlar yeni tekkeler oluşturmaktan bir adım öteye varamadılar. En şiddetli bir biçimde başkalarını grupçulukla, kendi gruplarını güçlendirmenin dar sınırlarına hapsolmakla suçlayanların kendileri küçük bir tekkenin şeyhi olma muradına erdiler. Grup örgütlenmesine gitmenin uyanıklığı içerisinde objektif durumu doğru değerlendirmiş olduklarını söyleyerek bundan övünme payı dahi çıkaranlar oldu. Sonuçta Türkiye devrimci hareketi bir sürü gruptan oluşan karmaşık bir manzara arzeder oldu.

Böylesine bir ortamı, daha kalın ve basit çizgiler üzerine oturtup kavrayamaz mıyız? Buradan çıkarak ta önümüzdeki acil görevin ne olduğu sorusunun cevabına ulaşamaz mıyız? Elbette. Her karmaşık sorun belirli ölçüde daha basit çizgiler üzerine oturtulabilir.

Mevcut durumun daha derinlemesine kavranılması ancak onun geçmişle olan diyalektik bağlarının da-

ha bir derinlemesine kavranılması, hareketin genel gelişim çizgisinin doğru biçimi ile görülebilmesi sayesinde mümkün olabilir. Bu bakışladır ki, hareketin şimdiye değin nasıl geliştiği ve nasıl gelişebileceği konusunda doğru bir fikir sahibi olabilir ve olayları «önceden görme» (1) görevini yerine getirebiliriz. Bu yeteneğe sahip olmaksızın «kitlelere önderlik etmek» gibi büyük bir görevi üstlenmeye kalkışmak, dar kafalılığın, küçük burjuva ukalalığının tezahüründen başka birşey olmaz.

TÜRKİYE DEVRİMCİ HAREKETİNİN SORUNLARINI ELE ALIRKEN NE YÖNDEN YAKLAŞMALI :

Genel bir ideolojik kargaşa hüküm sürerken herkesin oldukça açık bir biçimde görebildiği bir gerçeklik var: 1971 öncesine göre çok daha fazla grup ve grupçuğun ortaya çıkması ve bunların gün geçtikçe çoğalıyor olması, yani hareketin henüz amip dönemi yaşıyor olması. Sağlam bir ideolojik mücadelenin olmayışı, eleştiri-öz-eleştiri geleneğinin yokluğu (2) herkesin istediğini özgürce söyleyip, söyledikleri kar-

---

(1) Önderlik önceden görmek demektir, Stalin.

(2) Bazıları yeni zamanlarda sözde bir eleştiri-öz-eleştiri kampanyasına davetiye çıkarmış durumda. Ancak bunlar öz eleştiriyi, -kendileri için-, haklı olduklarının açıklanması şeklinde; ve başkalarının hatalarını temel alarak bir öz eleştiri yapmakla izafi bir durum yaratarak kendilerini herşeyin üstüne çıkarmanın bir yöntemi olarak görüp; başkaları içinse, «öz-eleştiri yap ve gel bana teslim ol» diye kavradıklarından bu sözde kampanya hiçbir şeyi değiştirir mahiyette olamamıştır. Ayrıca var olduğundan beri öz eleştiriyi bir «günah çıkarma» olarak kavrayan namlı kalpazanlardan söz etmeye gerek yok sanırız.

şısında hiçbir sorumluluğa sahip olmamasına yol açmaktadır.

Kimsenin kimseyi fazlaca rahatsız etmediği bu ortamda kendisinde keramet gören her kişi birkaç laf edip çevresinde bir grup oluşturabilmektedir. Bazılarıda pamuk ipliğine bağlı birlikler içerisine girmektense kendi bildiklerini yapmayı daha uygun bulmaktadır. Herhangi bir parçayı yakalayıp onun çevresinde devrimler yapma anlayışının egemen olduğu bu dönemde, grupçuluğun pekişmesinden, dedikoduculuğun yaygınlaşmasından daha doğal ne olabilir.

Bu dağınıklığa neden olan en büyük faktör elbette ki Türkiye Sosyalist hareketinin hâlâ aydınlar çerçevesini aşıp ta sınıf temeline sağlam bir biçimde oturamamış olmasıdır. Zira, sosyalist hareket sınıf temeline oturduğunda hareketin yürütücülüğüne kalkışanlar geniş kitlelere önderlik etmenin sanıldığı kadar kolay bir iş olmadığını görecek, ayrılıkları geniş halk yığınlarına anlatamayacak ve sahip oldukları zaaflara karşı daha dikkatli bir tavır takınmak zorunda olacaklardır. Mevcut durumda ise aynı hastalıklarla malûl dar grup çerçevesinde bu tür hastalıklar kolaylıkla izah bulabilmekte ve varlıklarını sürdürebilmektedir. Bu çerçeve aşıldığı ölçüde, yeni hareket sınıf temeline oturduğu ölçüdedir ki, Türkiye sosyalist hareketi de bir bütünlük içerisine girebilecektir. Bu bütünleşme yolunda atılacak adımları ise pratiğin önümüze sereceği ağır görevler sağlayacaktır.

Bu günkü durumda büyük ölçüde aynı şeyleri söylüyor olup ta bir araya gelemeyen bir çok grup için durum budur. Örneğin en açık biçimiyle izlenebilen TİP ve TSİP'in birbirlerinden hangi temel noktalarda ayrıldığını açıklayabilmek bu örgütlerin yöneticileri için dahi zor olmasına rağmen, bunlar birbir-

lerine ateş püsküren ayrı örgütler olarak valıklarını sürdürebilmektedirler. Ayrıca, 1971 devrimci hareketinden gelen bir kaç grup geçmişteki görüş tamamen doğrudur derken, bir türlü şu küçücük Türkiye'de birbirlerini bulup ta bu stratejinin gerektirdiği çalışma içerisine giremiyor. Bunun yerine geçmişin eksikliklerini eleştiren grup ve kişilerle şu yada bu biçimde «her zaman için karşı oldukları bir takım ilkeler» (!) etrafında yapay birlikler oluşturarak ilkesiz grupçuluğu tercih ediyorlar.

Hareketi uzun vâdeli bir perspektif içerisinde ele alma sorumluluğunu göstermeyiş, günlük görevlerin dar sınırları içerisinde kendilerini sınırlayış, grupları birbirlerinden ayrı tutabilecek sağlam duvarları oluşturabilmektedir. Ancak bugünden görülemeyen ya da görülmek istenmiyen bir takım görevler kendilerini bütün zorluklarıyla karşımıza diktiklerinde birlik sorunu daha iyi kavranılacak, ayrı olanlar bir araya gelme çabası içine gireceklerdir. Herkes birbirinin ne söylediğini daha ön yargısız olarak dinlemeye, anlamaya çalışacaktır. Elbette ki bu söylediklerimiz aynı şeyleri şu ya da bu biçimde ifade edipte hâlâ varlıklarını ayrı gruplar olarak koruyanlar içindir; armuda on tane isim takıp ta ayrı şeylerden söz ettiklerini zannedenler içindir. Temelde ayrı şeyler söyleyenler ise bu ayrılığı açık seçik bir biçimde davranışlarda da görebilmektedirler. Bunların ayrılığından söz etmiyoruz.

Yalnız şurası da kesindir ki, bu durum hiç kimsenin şu veya bu doğrultudaki niyetleriyle kısa vâdede bir çözüme ulaşamayacaktır. Daha uzun süre mevcut durum kişileri bu biçim içerisinde tutacaktır. Ancak bu doğrultuda atılacak bir takım adımlar pratiğin el verdiği ölçüde çözüm doğrultusunda gelişecektir. Biz bu pratiğin başta işçi sınıfı ve yoksul

köylülük çerçevesinde yer almasının zorunlu olduğu inancındayız.

Bu mücadelede tek tek kişilerden çok şey beklemek yanlıştır. Ayrıca sosyalizmin hep dürüst insanlarla birilkte başarıya ulaşacağı zehabına kapılmamak gerekir. Bu harekete, şu ya da bu nedenle düzene tepki duyan her insan katılacaktır. Sosyalistlerin görevi, bu insanların hareketin bütününü etkilemesini kesinlikle engellemek suretiyle onları sosyalist harekete yararlı olacak davranış doğrultusunda yönlendirmek olacaktır. Bir çok kaypak unsurla geçici ittifaklar kurulabilir ve bundan ancak kendine güvenemeyenler kaçar.

Bunları söylemekle elbette ki sosyalist hareketin her türlü pisliği bünyesinde bulundurmasının gayet normal olduğunu kasdetmiyoruz. Sosyalist tavra uygun düşünmeyen her şeyle sonuna kadar yine de mücadele etmeliyiz. Ancak bunların sosyalist hareket içerisinde var olacağını unutmayacağız. Bu hastalıkları taşıdığını gördüğümüz insanları yok sayamayız. Kendilerinin düzelebilmesi, doğru davranış çizgisi üzerinde yer alabilmeleri için gereken her türlü mücadeleyi sürdürmek gerekir. Mücadelemizin temel şiarı BİRLİK İÇİN MÜCADELE, birlik amacıyla yanlış görüşlerle mücadele olmalıdır, ayrılık yaratabilmek için değil. Elbette bunun yolu da var olan ayrılıklar üzerine toprak atmak suretiyle yapay birlikler oluşturmaktan geçmez.

Kısaca özetlemek istersek, geniş yığınlar arasında geçmişe göre çok daha ileri nitelik kazanmış olan sosyalist hareketimizin birlik sorununun çözümü, pratik temel üzerinde yoğun ideolojik mücadeleden geçecektir, gazete ve dergi köşelerinde birbirine lâf atmaktan değil. Ve elbette ki bütün hareketin ay-

nı örgütlenme içerisinde yer alacağı düşünülemez. Ayrılıklar yine var olacak, çatışma sürüp gidecektir. Pratik temeli üzerindeki ideolojik mücadelede edilen lâflar davranışlarda yansıdığı ölçüde belirli gruplar ve kişilerde birbiri içerisinde eriyecektir.

İşte bu anlayışla pratiğe ışık tutacak olan ideolojik görüşlerin açık biçimde sergilenmesi zorunludur. Pratiğin yolunu aydınlatacak olan ideolojidir. Bizler «inceleme, propaganda ve örgütlenme çabalarını bir arada yürütemezsek, proletaryanın ideolojik önderleri olamayız.» (Lenin)

Doğru ideolojinin yolu bilimsel araştırmalardan geçer. İçerisinde davranacağımız ortamın gerçek mahiyetini ayrıntılarına kadar bilebilmek ve geleceğe ışık tutabilmek amacıyla geçmişe doğru bir bakışla eğilmemizin zorunlu olduğunu görüyoruz. Zira günümüzde etkin tüm görüşler şu ya da bu biçimde geçmişle bağlantı içerisindedir.

1970'lere değin Türkiye solunda ayrı ayrı görünümler arzetse de tek bir çizginin egemen olduğunu, 1965 sonrasında bunun içinde özde bir takım değişikliklerin ortaya çıkmaya başladığı görülür. Bu değişiklikler 1970'lerde ise açık seçik bir biçimde kendisini açığa vurmuş ve yeni bir çizgi olarak ortaya çıkmıştır. Biz bu noktanın Türkiye Devrimci hareketinde bir dönüm noktası, bir yol ayrımı olduğuna inanıyor ve bunun gerçek mahiyetini, özünü detaylıca kavrayabilmek için geçmişe dönmeyi zorunlu buluyoruz.

Geçmiş konusundaki ve yeni durum hakkındaki görüşlerin genel çizgilerini bu yazıda ortaya koyup gelecekteki sayılarda da bunları daha detaylı olarak tartışacağız. Bunlar aynı zamanda pratik ve ideolojik konulardaki öz eleştiriyi de içerecektir. Genel

olarak Türkiye soluyla birlikte bir yenilgi geçirmiş olan her hareket için böyle bir özeleştiri zorunludur. Hele geçmiş hakkında bunca saçma sapan bir sürü görüş ortaya konulduktan sonra böyle bir özeleştiri daha da zorunlu hale gelmiştir. Olayların üzerinden yeterince zaman geçmiştir. Hatta geç kalınmıştır bile denilebilir. Ancak, yenilginin yarattığı yılgınlığın etkisinin geçmiş olduğunu, kişilerin durumu salim bir kafayla değerlendirebildiğini söylemek yine de zor. Bu nedenle geçmiş ve günümüz üzerine kafaları berraklaştırabilmek amacıyla sorunu en temel bir kaç noktasından ele almak gerekiyor.

KURTULUŞ SAVAŞI — KEMALİZM VE SOLUN TAVRI.

Şimdiye değin olan incelemeler Türkiye soluna egemen olan çizginin **«kendi sağındaki güçlerden medet umma»** olduğunu göstermiştir. Bu çizgi reformizmin çizgisidir. 1960'lara kadar bu çizgi şu ya da bu biçimdeki formülasyonlarda kendisini korudu. 1960'lardan sonra ise kendi sağındaki güçlerden medet umma anlayışına, birincisiyle aynı kökten kaynaklanan öz itibariyle farklı olmayan «burjuvazinin izin verdiği ölçüde sosyalzm» anlayışı çizgi olarak katıldı, (Nisbî demokratik ortamın getirdiği bir biçim) yanyana yürüdü. Özde yine egemen olan reformizm idi.

Sorun devrim anlayışında yatıyordu. Bütün bu çizgi proletaryanın devrim yapabileceğine inanmıyor ve devrime payandalar, «vurucu güçler» arıyor ve reformizmini gizlemeye çalışıyordu.

Bütün bu sağ, revizyonist anlayışın değişik da-

yanakları olmasına rağmen, bunların başında kurtuluş savaşı ve Kemalizm sorunu gelmektedir. Bu konunun soldaki etkinliğinin ne şekilde işlediğine geçmeden kurtuluş savaşının ve Kemalizmin ne olduğu konusunu kısaca açıklayalım.

A) KURTULUŞ SAVAŞI VE KEMALİZM:

Kurtuluş savaşı konusundaki incelemeler resmî görüşün verilerini aşıp gerçek temellere oturmaya başladıkça hareketin çok yanlı niteliğide büyük bir çoğunluk nazarında açıklığa kavuşmaktadır.

I. Paylaşım savaşı ertesinde işgal altına giren imparatorluk içerisinde işgale karşı tavırlar çeşitli olmuştur. Bu çeşitliliğin temeldeki nedeni elbette ki sınıfsaldır. Değişik sınıf ve tabakalar işgal karşısında sınıfsal çıkarlarının etkilenişine uygun tavırlar almışlardır.

İstanbul hükümeti elde kalanların da gideceği korkusuyla düşmana tam bir teslimiyet göstermiştir. Abdülhamit'in vatanseverliği bu teslimiyet içerisinde gösterdiği bir takım çabalara bağlanmakla birlikte bunların da bir çoğu rivayetten, uydurmacalardan öteye varmaz.

Ancak aynı yapı içerisinde yer alan bir takım büyük bürokratlar —özellikle Paşalar— Avrupa'da ve Balkanlarda hâlâ yaygınlık arzeden burjuva milliyetçiliğinin etkinliği ile de işgale karşı çıkmışlardır. Onların bu burjuva milliyetçiliği 1876 ve 1908 hareketleriyle birlikte gelişmişti. Özellikle 1908 devrimi bir takım «burjuva üst yapı reformlarıyla geçişirken» (Lenin), burjuva milliyetçiliğini de perçinliyordu. Osmanlılık anlayışının yerini milliyetçilik alırken şöven-

liğe kadar —doğal olarak— uzanıyordu. Bu şövenliğin örneklerini cumhuriyet hükümetleri döneminde, Kürt ulusal hareketine karşı uygulanan «tedip» ve zorla asimilasyon politikalarında açıkça görebilmekteyiz.

Bunların yanında işgal karşısında ekonomik çıkarları doğrudan doğruya zedelenen ticaret burjuvazisi, küçük burjuvalar, eşraf ve bir takım toprak ağaları de işgale karşı çıkıyorlardı. Köylüler ve işçiler zaten işgal karşısında bir kat daha ezilme durumunda kalmıştı.

1908 devriminden gelen deneyleri ve devlet yönetimine katılarak elde etmiş oldukları maharetle donanmış olan Osmanlı üst bürokrasisinden gelen burjuva milliyetçileri, kendilerine alternatif olabilecek akımların zayıflığından da yararlanarak tüm halkın işgale karşı olan tepkilerini kendi bünyelerinde kısa zamanda örgütlediler. Bu çabalarından temel dayanağı mahallî itibara sahip ticaret burjuvazisinde buldular. Örgütlenmenin tepesinde yer alan paşalar çok karmaşık bir koalisyon içinde yer alıyor görünmelerine rağmen, çeşitli manevralarla hareketi kendi düşündükleri doğrultuda ilerletiyorlardı.

Mücadele boyunca, kendilerinin Bolşeviklere sempati duydukları şeklindeki bir görünümden, sultanın savunuculuğuna kadar her türlü yöntem Makyavelistçe bir anlayışla uygulandı.

Mücadelenin başlangıcında kendilerine yardım edebilecek SSCB'den başka hiçbir ülke yoktu. 1917 devriminin yarattığı heyecan Anadolu'da büyük bir sempati uyandırmıştı. İslâmiyetle Bolşevikliği birleştirme çabaları da sık sık görülüyordu. Kendilerini Bolşevik gören bir çok küçük burjuva çeşitli yerlerde örgütlenmeler içerisindeydi. Ancak ne yapacağını ve

nelerden yararlanabileceğini iyi bilenler büyük bir ustalıkla bu hareketlerin hepsini kendi içlerinde —zora baş vurmak suretiyle— erittiler. (Yeşil ordunun lağvı— Çerkez Ethem kuvvetlerinin imhası-komünistlerin tutuklanmaları— Mustafa Suphi ve arkadaşlarının katli — vb.)

1920 sonlarına kadar hareketin derleyicisi olan burjuva milliyetçisi Osmanlı paşaları sosyalistlerle tam bir balayı yaşadılar. Yunanlılara karşı kazandıkları ilk başarılar onların emperyalist ülkelerce yavaş yavaş tanınmasını da getirdi.

Hareketin önderlerinin kafasında belirsizlik diye bir şey söz konusu değildi. Ne yapacaklarını biliyorlardı. Yönlendikleri doğrultu ne padişahı, halifeliği kurtarmak, ne de bir halk hükümeti kurmaktı. Mustafa Kemal «bizi yutmak isteyen emperyalizme ve kapitalizme karşı mücadele» lâflarını ederken antikapitalist olduğu gibi bir izlenim uyandırdı. Halbuki sosyal devrim konusunda şunları söylüyordu:

«Ancak, memleketimize ve milletimize zarar verecek yolda gelişimine (Bolşevikliğin) karşı kesin tedbirler almak zorunluluğundayız... Sorumsuz bazı kimseler Rus komünistliğini ülkeye sokmak yoluna baş vurabilirler. Biz burada sosyal devrimlerden söz etmiyoruz. O milletin gelişmişliğine ve yeteneğine bağlıdır. (3) (M. Goloğlu, Cumhuriyete Doğru, s. 9)

Bunun yanında SSCB'ne şirin görünmek, solcuları denetim altına almak için komünist partisi dahi kurduruyorlardı. Kendi denetimleri altına girmeyenle-

---

(3) Gerçekten de savaş ertesinde, «milletin bu konudaki yeteneksizliğine»(!) inanmış olacaklar ki, toprak meselesi üzerinde herhangi bir sosyal dönüşümü söz konusu etmemişlerdir.

re karşı da yalan ve iftira kampanyasıyla birlikte saldırıya da geçiyorlardı:

«Mustafa Kemal Paşa — bu söz üzerine meclisimize çok acı bir gerçeği bildirmek zorundayım. İçimizde hafiye vardır. Bu *gizli toplantılarda, milletin* ve memleketin hayatıyla ilgili olarak söz konusu edilen en gizli noktalar raporla yabancılara verilmiştir...» (M. Goloğlu a.g.e. s. 31)

Birkaç gün sonra bu hafiyelerin kimler olduğu ortaya çıkıyordu. Hafiye şaibesi altında meclisteki solcuların dokunulmazlıkları kaldırılıyor, solculara karşı genel bir saldırıya geçiliyordu.

Bunun yanında kurtuluş savaşı önderlerinin neyi amaçladıkları baştan hangi sosyal nizama yöneldikleri ise çok berraktır. Bu konuda Lenin, Ankara büyük elçisi S. İ. Aralov'a şöyle diyordu:

«Mustafa Kemal Paşa tabii ki sosyalist değildir. Fakat görülüyor ki iyi bir teşkilâtçı, kaabiliyetli bir lider, **MİLLİ BURJUVA DEVRİMİ** yönetiyor. İlerici, akıllı bir devlet adamı...» (S. İ. Aralov, Türkiye Hatıraları, s. 38)

Lenin Anadolu hareketini daha o zamanlardan bir Milli Burjuva Devrimi (4) olarak değerlendiriken, hükümet sözcüleri de onun yanılmadığını doğruluyordu.

---

(4) Geçerken belirtelim: Bazılarına göre, Lenin Millî Burjuva demekle Komprador burjuvaziyi kastetmektedir. Bu tümden sakat bir görüştür. Kelimeler üzerinde savaş yerine Lenin'in diğer söyledikleri ve Kurtuluş Savaşının sınıfsal analizi, Lenin'in söylediklerinin komprador burjuvazi anlamına gelmediğini gösterir. Ayrıca şurasını da hatırlatmak gerekir: Lenin komprador burjuvaziye «ilerici» demiyecek kadar ettiği lâfı kulağı duyan bir önderdir. Stalin de «milli burjuvazinin» «komprador burjuvazi» anlamına gelmediğini özellikle belirtir.

Dışişleri Bakanı 27 Haziran 1921'deki konuşmasında «davamız, ulusal sınırlarımız içinde tam bağımsız ve egemen olarak, hiç kimsenin karışmıyacağı bir şekilde gelişmemizdir... Kapitalizm iki türlüdür. Biri mondiyal kapitalizm, yani dünyayı egemenliği altına alan kapitalizmdir. Ötekisi de her ülkenin kendi içinde sermaye ile iş arasında söz konusu olan kapitalizmdir. Rusya ile Türkiye arasında yapılan anlaşmada söz konusu olan kapitalizm mondiyal kapitalizmdir. Yoksa bizim içimizdeki şeylere değil dostlarımız, düşmanlarımız bile karışamaz...» (M. Goloğlu, Cumhuriyete Doğru, s. 6) diyerek mücadelenin yalnızca emperyalizme karşı olduğunu, ülkedeki kapitalizm konusuna kimsenin karışamayacağını belirterek daha sonra yaptıklarıyla çakıştığı, üzere (5) yönelimlerinin ne olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu konuda daha birçok kanıt ortaya konulabilir. Ancak burada bizim amacımız konuyu yalnızca kaba çizgileriyle koymak olduğundan bu yola gitmeyeceğiz. Sadece Kurtuluş Savaşına önderlik eden kişilerin hangi sınıf adına davrandıklarını ve kurtuluş savaşının mahiyetini belirleyeceğiz.

Kurtuluş Savaşına önderlik eden kişilerin sınıfsal kökenleri ne olursa olsun bu pek fazla önem arzetmemektedir. Burada önemli olan bu kişilerin ideolojik belirlenimleridir. Bu ideolojik yapının da burjuva ideolojisinden başka bir şey olmadığını görüyoruz. Bu ideoloji de sınıfsal temelini çıkarları emperyalizmin işgali ile zedelenen **ticaret burjuvazisinde** bulmaktadır. Çıkarlarının emperyalizmle çatıştığı öl-

---

(5) İzmir İktisat Kongresinde alınan kararlar burjuvazinin geliştirilmesi doğrultusundadır. Bunun tartışılacak bir yanını göremediğimiz için geçiyoruz.

çüde de anti-emperyalist tavır takınmak durumunda olmaktadırlar. İşte bizim burada dikkatle incelememiz gereken nokta da budur. Yani bu öncü sınıf anti-emperyalist tavrında ne derece tutarlı olabilmektedir?

Tutarlılığın ölçüsünü ise sözlerinde ve somut davranışlarında bulabiliyoruz:

1. Fiili işgali söküp atma konusunda sonuna kadar direnme:

2. Ekonomik ilişkilerinde emperyalist dünya ile yeni biçimler içerisinde kol kola yürüme. Sözde politik bağımsızlık.

Bu iki nokta savaşın içinde de, sonrasında da somut olarak görülmektedir. Yani şu zamanda şöyleydi, ondan sonra böyle oldu gibi bir durum söz konusu değil; bu bir sınıfsal özelliktir.

Nasıl ki Fransa'da Thiers hükümeti burjuvazinin ekonomik çıkarlarının tehlikeye düştüğünü gördüğünde, milliliği bir yana koyup ulusa karşı bir tavır alarak «Milli İhanet Hükümeti» haline dönüşebiliyorsa ve bu karakter birdenbire ortaya çıkmamışsa, Anadolu mücadelesinin önder sınıfının karakterinde de aynı şey yatmaktadır. Thiers'de ülkesini işgal etmek isteyen Almanlara karşı savaşıyordu, ulusal varlığı savunuyordu, halkın mücadelesi ile yüz yüze geldiğinde ise Almanlarla anlaşıyordu. Bunlar burjuvazinin kendi karakterinden ileri gelen şeylerdir.

Anadolu hükümeti bir yandan emperyalistlerin fiili işgalini ortadan kaldırmak için savaşırken, aynı zamanda halkın çıkarlarını ifade edebilecek her sesi susturuyor, emperyalist ülkelerle ekonomik iliş-

kileri yeni biçimler altında kurma çabalarını sürdürüyordu. (6)

Kısaca kompradorluk ilişkilerinin yerine, yabancı şirketlerle milli burjuvazinin ortaklıklar kurarak halkın birlikte soyulmasını sağlayacak yeni sömürgecilik yöntemleri ikame edildi. Bu tutum da zaten emperyalizmin ulusal kurtuluş savaşları karşısında baş vurmak zorunda olduğu yöntemin ilk uygulamalarından biri olmuştur. Fiili işgali kaldırıp yerine yeni sömürgecilik yöntemleriyle gizli işgal olgusunu geliştirmek. Daha sonraları Kemalistlerin işçi sınıfı mücadelelerinde yabancı sermaye yanında, onun savunucusu olarak tavırlar takınmasına sık sık rastlanılacaktır. (7)

Yani burjuvazi fiili işgal karşısında gösterdiği anti emperyalist tavrı, işgalin olmadığı şartlarda giderek gelişen bir işbirlikçiliğe dönüştürmektedir. Ancak istikbali gayet açık bir biçimde gören burjuvazi savaş sonrasında da geleceğin hazırlıklarını yapmıştır.

Sınıf mücadelesi karşısında kalan millî burjuvazinin nasıl kaypak bir tutum takınacağı daha zengin örnekleriyle Çin devriminde görülmektedir. Yani mücadele uzlaşmanın çekirdeklerini de içinde taşımaktadır.

Mao Tse Tung Çin millî burjuvazisinden söz ederken şöyle diyor:

---

(6) Örneğin Bekir Sami'nin Londra Konferansındaki uzlaşmaları (1921) Meclis ikinci başkanı ve Adalet Bakanı Celalettin Arif Bey'in milli mücadele esnasında Ereğli bölgesinde önemli bir maden imtiyazını İtalyan Terni şirketine satması. 9 Nisan 1923 de kabul edilen Chester Projesi yabancı sermayeye görülmemiş imtiyazlar sağlıyordu.

(7) Bu konuda bakınız: Türkiye Proletaryası, A. Şanurov.

«Çin millî burjuvazisi, bir sömürge ve yarı sömürgenin burjuvazisi olduğu için siyasi ve ekonomik bakımdan son derece gevşektir ve bu sınıfın bir başka vasfı da devrim düşmanıyla uzlaşmaya eğilimli olmasıdır. *Bu sınıf devrime katıldığı zaman bile, emperyalizmle bağlarını tamamen kesmek istemez ve üstelik zirai bölgelerde toprak rantı yoluyla feodal sömürü ile sıkı münasebetleri vardır, bu yüzden ne emperyalizmi ne de feodal kuvvetleri yıkma uğruna mücadeleyi sonuna kadar götürmeye gönlü yoktur.*» (Yeni Demokrasi, s. 19)

Bu satırları okurken Türkiye Kurtuluş Savaşına önderlik etmiş olan sınıfın karakteristiklerini aynen görmemek mümkün değildir. «Çin» kelimesi yerine Türkiye kelimesi koyarak aynı satırları tekrarlamak hiç te zor değil ve yanlış bir şey de söylemiş olmayız.

Diğer yandan yine Mao Tse Tung Çin Millî burjuvazisi için şunları söylüyordu:

«Çin, yabancılar tarafından talan edilen bir sömürge ve yarı sömürge olduğu için Çin millî burjuvazisi *muayyen zamanlarda bir dereceye kadar devrimci karakter taşır.*» (Yeni Demokrasi, s. 18)

İşte millî burjuvazinin söz konusu ettiğimiz ikili karakteri bundan ibarettir. Ve biz bunu şu ya da bu yanını abartıp azımsamak ya da görmemezlikten gelme hakkına sahip değiliz. Somut duruma göre şu ya da bu yanı ağır basabilir.

Bu çerçeve içerisinde Kemalizmin bütünsel bir dünya görüşü olduğunu, burjuva ideolojisinin Türkiye'de adlandırılışı olduğunu görmemek bizleri, onun şu ya da bu yanını abartmak, kendi niyetlerimize göre bir değerlendirmeye götürmektedir. Kemalizm yalnızca bir tavır değil düşünüş ve davranışla

birlikte bir dünya görüşüdür, bir ideolojidir. Millî burjuvazinin ideolojisidir. Eninde sonunda bir burjuva ideolojisi olduğu için de şu ya da bu yanı abartılarak herkes tarafından altına girilebilecek bir ideolojik şemsiye olarak kullanılabilmektedir. Bu da Kurtuluş Savaşı sonucu elde edilen «Atatürk» prestijinden yararlanabilmek amacını gütmekten başka bir şey değildir.

B) SOLUN TAVRI :

Belirtmek istediğimiz sorunun asıl önemli yanı solun bu soruna nasıl bakıp değerlendirdiği ve ne şekilde etkilendiğidir.

Geçmişte kesintisiz devrim teorisini kavrayamamış olan sosyalistler, demokratik devrimin ne olduğunu bir türlü formüle edememiş ve emperyalizm aşamasında devrimin proletaryanın kafa sayısına bağlı bir şey olmadığını anlayamamışlardır. Leninist devrim teorisini sağ bir anlayışla yorumlayarak devrimci mücadele sorununda işi proletaryanın niceliği yönünden ele almışlardır. Gözlerini Sovyet devriminin biçimine dikip, onu reçete olarak ele alınca da, işçi sınıfının Türkiye'de devrim yapıp yapamayacağı kuşku götürür bir duruma gelmiştir.

Bu durumda kafaları sağa döndürüp en devrimci gördüğü güçten medet ummak mukadder olur. Gerçekten de böyle olmuştur. «En eskiler», «eskiler», sağa baktıklarında da hemen Kemalistleri yakalamışlar ve Türkiye devrimci hareketinin elli yıllık değişmez geleneğinin temellerini atmışlardır.

Mustafa Suphi ve arkadaşları Ankara'ya Kemalistlerin sözlerine güvenerek geliyorlardı. Ama bur-

juvaziye güven, kendi güçlerine dayanmama acı sonu getirdi. Bağımsız proletarya hareketinin geliştirilmesi yerine belli bir demokrasi ve reformcu anlayış içerisinde görülen Kemalist iktidarın desteklenmesi (1921'e kadar) ve onun içerisinde yer almaya çalışmanın egemen olduğunu görüyoruz. Mustafa Suphi'den teorik plânda belge mahiyetinde olabilecek birşey elde edemediğimizden bu konuda fazla birşey söyleyemiyoruz. Ancak o dönemde mücadele içerisinde yer alan sol güçlerin inceleyebildiğimiz kadarıyla bağımsız sosyalist hareketi sıkıca savunmadıklarını ve Kemalistlerin de bundan yararlanarak her türlü muhalefeti ya bünyelerinde erittiklerini ya da fiilen yok ettiklerini söyleyebiliriz.

Mustafa Suphi'nin ölümünden sonraki dönemde, solda uzun bir dönem etkinliğini sürdüren Şefik Hüsnü'nün görüşleri oldukça berraktır. Belirtmeye çalıştığımız sorunu en iyi biçimiyle onun yazılarında bulabiliyoruz.

Şefik Hüsnü devrim konusundaki görüşlerini şöyle özetliyor:

«Yalnız bizde proletarya diyebileceğimiz emekçilerimiz arasında henüz bir dayanışma duygusu, bir sınıf bilinci uyanmamıştır. Esasen biz de Marx'ın DEVRİM İÇİN GEREKLİ GÖRDÜĞÜ MADDİ KOŞULLAR DA HENÜZ GERÇEKLEŞMEMİŞTİR.» (Türkiye'de Sınıflar, s. 54 Şefik Hüsnü.)

Bu görüş «devrimin objektif şartları var mıdır, yok mudur» şeklinde ta 1969'da da mirasyedi PDA tarafından aynen tartışılıyor ve savunuluyordu. Buradan çıkarabileceğimiz tek sonuç şu ki, Marx'ın devrim anlayışının ne olduğu 1969'da olduğu gibi 1921'lerde de henüz kavranamamıştı.

Ancak Ş. Hüsnü bu sözleri ederken bir devrimin

de zorunlu olduğuna inandığından, «İŞÇİ VE EMEKÇİ SINIFI ancak uzun ve yıpratıcı mücadelelerden sonra UYGUN BİR ZAMAN VE FIRSATTAN YARARLANARAK, bu asalakları haksız olarak işgal ettikleri iktidar makamından kovmayı başarır.» (a.g.e. s. 60) diyor. Bundan ne anladığını daha da açarak «her büyük devrim en az üç büyük aşamadan geçerek amacına ulaşır.

«İktidara el koyma aşaması devrimci tedbirler ve şiddet devresi.»

«Birinci aşama için usul ve kural saptanamaz. Bu gergin bir mücadele dönemidir. Birbirini hızla kovalayan olaylar karşısında gerekli kararları, duraksamadan, serinkanlılıkla almak, duruma hakim olmak için en az köklü önlemleri uygulamaktan çekinmemek...» (Ş. Hüsnü a.g.e. s. 63) diyor. Burada pek açık bir şekilde görüldüğü gibi hiçbir şey söylenmiyor. Yalnızca bir mücadelenin varolacağından ve bunun çetin olduğundan söz ediliyor. İşçi sınıfı önderliğindeki köylü ordusunun uzun süreli bir halk savaşında başarılı olabileceği kesinlikle görülemiyor. Buna karşılık başka yerlerde söylenenler de göz önünde bulundurulduğunda, yukarıdaki sözlerin ne ifade ettiğini çıkartabiliyoruz, yani mevcut durumda iktidar mücadelesi yapmanın olanaksız olduğu, işin ancak burjuva devriminin derinleştirilmesi çabalarından öteye varamayacağı kastediliyor. Bu «derinleştirme» görevi de kemalist burjuvaziden bekleniyor. Bu bekleyiş o gün ortaya çıkmış bir şey değil. Geçmiş içinde şunları söylüyor:

«Gerçi biz başlangıçta henüz siyasi inançları ve sınıfsal nitelikleri biçimlenmemiş bazı **ülkücü** önderlerin kurtuluş savaşımızı GEREĞİ gibi BAŞARDIKLARINI ve değeri inkâr edilmez bir siyasi devrimi

başlattıklarını dikkate alarak Cumhuriyet yöneticilerine GENİŞ BİR KREDİ açmıştık. Bizim gibi halkı yoksul ve orta hallilerden ibaret olan bir ulusun yabancı kapitalizmin sömürüsü ve egemenliğinden uzak kalmasının ancak ulusun büyük çoğunluğunu oluşturan işçi ve köylü sınıflarından güç alan, ortaklaşa yaşayışa dayanan **ekonomik** kuruluşlarla mümkün olabileceğini ileri sürüyor ve yazılarımızda BU YÖNDE DEVRİMİMİZİN DERİNLEŞTİRİLMESİNİ HÜKÜMETİMİZDEN (8) DİLİYORDUK. BÖYLECE KADERİMİZİ ELİNDE TUTANLARA, BİZİ KURTULUŞA GÖTÜRECEK EN KESTİRME YOLU GÖSTERDİĞİMİZ KANISINDAYIZ...» (Ş. H. a.g.e. s. 237)

Bu sözler «İşçi için kendi işini kendi görmekten başka kurtuluş yolu yoktur» şeklindeki bir eleştiri karşısında ediliyor ve bizim anlatmaya çalıştığımız şeyi, yani sağından medet uman anlayışı açık yüreklilikle anlatıyor. Bu sözleri bir Marksistin etmesi kolay yenir yutulur birşey değil. Karşısında da fazlaca söylenecek bir şey kalmıyor. Yalnızca daha sonraki yıllarda hükümetten böyle bir şeyin gelmediğinin görülmesi, umutları hükümetten, kendi başına bir kemalizme doğru kaydırmış ve bu görüşlerin mirasçıları elli yıl sonra «Kemalizmle sosyalizm arasında aşılmaz duvarlar yoktur» diyebilmişlerdir. (Bak. Mihri Belli, Yazılar.)

Burada Şefik Hüsnü'nün topluca eleştirisi ama-

---

(8) Buradaki çok önemli bir nokta da, Leninist devlet teorisinin hiç mi hiç kavranmamış olmasıdır. «Hükümetimiz» denirken «biz» denilen özne eğer burjuvaziyi kastetmiyorsa -ki kastetmiyor- bu bir devrimci için yapılabilecek en büyük hatalardan biri olur. Bu, devletin sınıfsallığını bir yana koymak, sınıflar üstü devlet gibi bir anlayışı ortaya getirmek olur.

cını gütmediğimizden diğer görüşlerini ele almıyoruz. Bu anlayışın değişik kılıklara girerek günümüze kadar geldiğini, bazılarını belirleyip bazılarını ise etkilemiş olduğunu belirtelim.

İşçi sınıfının devrim yapabileceği konusunda kuşku sahibi olan bir diğer «en eski» sosyalist de uzun yıllar yılmaz bir araştırma ve mücadele içerisinde bulunan Hikmet Kıvılcımlı'dır. Kıvılcımlı, bu anlayışını Ş. Hüsnü'ye göre daha bilimsel bir çerçeve içerisinde koymaya çalışmış, görünüşte devrimi kesinlikle işçi sınıfının yapabileceğini anlatırken, onun varlığını ve gücünü ispatlamak üzere tarihin derinliklerine dalmıştır. O karanlıklar içerisinde bulduğu «önemli bir yasayı» (!) getirip günümüze de uygulamıştır.

Antika tarihte: Site halkı; barbarlar

Türkiye'de: Proletarya; proletarya aydınları;

Kısaca formülasyonun özü şu: Site halkı devrim yapamıyor, «vurucu güç» barbarlar, onları kendileriyle birlikte sıçratıyor.

Proletarya kendisi devrim yapamıyor, «vurucu güç» proletarya aydınları onları sıçratıyor.

Kıvılcımlı'nın bütün tezi, devrim anlayışı, bunca basit bir formülasyonun ifade ettiğinden başka bir şey değildir. Ve sonuçta ortaya çıkan da karmaşık bir cunta teorisidir.

Burada Kıvılcımlı'nın «vurucu güç» diye bulduğu «proletarya aydınları», «dörtyüz aslan gelenekli» Kurtuluş Savaşı önderi Kemalizmden başkası değil elbet.

İşte 1960'lara kadar sosyalist hareket bu çizgiöz itibariyle işçi sınıfının gücüne güvenmeme ve onun bağımsız öz gücünü yaratma konusunu hep kulak arkası etme anlayışı-içerisinde sürüp geldi.

Parti anlayışı da, mücadele biçimleri de buna

göre şekillendi. Kısacası devrim bir başkasına yaptırılacak, hediye olarak işçi sınıfına sunulacaktı.

Bu sağcı revizyonist gelenek, 1960 hareketinin şırıngasıyla birlikte TİP içerisinde yeni biçimler kazandı. Eski biçimler kendilerini aynen korurken, TİP içerisinde de sosyalizmin karikatürleriyle birlikte revizyonist geleneğin mirasçısı olarak legal sosyalizm egemen oldu. Bu küçük burjuva sosyalizmi yine reformizmden başka bir içeriğe sahip değildi.

Mihri Belli'nin «göğüsleme manevralarının» yanında, bu legal sosyalizm «göğüsleme işini» daha sonralara bırakıp şimdilik oyunu burjuvazinin izin verdiği çerçeve içerisinde oynayıp göğsünü güçlendirmeye girişti. (9) Bu anlayışın doğal ürünü olarak ta her alanda pasifizm, devrimcilik olarak yutturulmaya çalışıldı. Elbette ki böyle bir ortam antitezini de bünyesinde taşır, geliştirir. Nitekim böyle oldu. Devrimci bir yan gelişmeye başladı.

1960 sonrası nisbî özgürlük ortamı içerisinde sosyalizmin moda olmasıyla birlikte, çeşitli küçük burjuva sosyalist akımları sosyalizm diye yutturulmaya çalışılırken özellikle gençlik hareketi içerisinde sosyalizmin biliminin yaygınlaşmaya başlaması, her türlü hastalığına rağmen gençlik içinde TİP oportünizmine karşı bir muhalefeti oluşturdu. Sosyalist hareketin hâlâ doğru bir politika ile sınıf temelinde değil de aydınlar arasında sürüyor olması bu muhalefetin kısa zamanda büyük bir güç olmasını kolaylaştırdı. Esas tepki TİP pasifizmine karşı gelişti. İdeolojik düzeyin çok düşük olması, gençlik hareketinin «aman kıpırdamayalım, faşizm gelir» diyen TİP oportünizmi

(9) Yeni zamanda da ortaya çıkan adım adım demokrasiyi geliştirme (TİP) anlayışıyla Mihri Belli'nin bu görüşü arasında zerrece fark yoktur.

yerine bu defa «aman küçük burjuva devrimcilerini küstürmeyelim, millî cephe (!) yıkılır» diyen Türk solu oportünizmine güç vermesine yol açtı. Türk solu, gençliğin aktivitesine sahip çıkarak (küçük burjuva anlamda) onu yanına kazandı. Türk solu dergisi Millî Demokratik Devrim adına darbecilikten başka bir şey savunmuyordu. Tutarlı bir anti-emperyalist mücadele içerisinde bulunan bir kısım gençlik önderleri çalışmalarının hatalarını ve amatörlüğünü farkettikçe Marksist-Leninist teoriye daha sıkıca sarıldılar.

Türkiye gerçekleriyle bağdaşmayan MDD tezi içerisinde Türkiye şartlarına uygun devrim tezini bulmaya, mücadeleyi sınıf temellerine kaydırmaya, proletarya önderliği sorununu doğru biçimde gündeme getirmeye ve Marksist devrim teorisinin kavranmasını sağlamaya çalıştılar. Çeşitli oportünist akımların etkisi ile de gençlerin teoriyi ihmal etmeleri, «teori teorisyenlerin işidir» anlayışına yönelmeleri, entellektüel zibidiliğe duyulan öfke, gençleri belirli ölçüde dar pratik sınırları içerisine hapsetti. Sınıfsal kökenden gelen disiplinsizlik, lumpen eğilimler, kariyerizm, eleştiriye tahammülsüzlük gibi bir sürü hastalık içerisinden gençlik hareketi düşe kalka ilerledi.

Gençliğin tutarlı anti-emperyalist tavrı, revizyonistlerde korku uyandırırken, halk sınıfları ve devrimciler arasında cevap bulmaya, onlarla yakınlaşmaya başladı. Ancak bir Marksist-Leninist partinin öncülüğünün olmayışı gençlik hareketinin kendi hastalıklarını başka alanlara taşımasına, onları da kendine doğru çekmesine yol açtı. Bu da, halka öncülük edecek bir Marksist-Leninist partinin çekirdeğini oluşturabilecek nitelikteki kadroların hatalı eğilimler kazanmalarına ve Marksist-Leninist bir partinin kuru-

luşunun gecikmesine yol açıyordu. Bütün bunlara rağmen gençlik hareketi bir tarihsel dönemde Türkiye Sosyalist hareketinin öncüsü ve sözcüsü durumuna geldi. Ancak Sosyalizmin kitleler arasında yaygınlaşması, kitle eylemlerinin her sınıf ve tabaka tarafından yaygın bir biçimde ortaya konmaya başlaması, doğal olarak gençlik hareketinin, yani DEV-GENÇ'in bunlara önderlik edemez hale gelmesini, yer yer onların gerisinde kalmasını getirdi. Olması gereken de buydu zaten. Bu durum daha ileri görevleri üstlenmeyi gerektiren bir Marksist-Leninist partinin zorunluluğunu yarattı. Özellikle gençlik hareketi içinden çıkan devrimci önderler bu gerçekliği kavrayarak partileşme yoluna gittiler. Bu dönem zarfında Türkiye'de kitlelerin sempatisini kazanan DEV-GENÇ'den başka örgüt var olamadı. TİP revizyonizmi, işçi sınıfı partisi olma iddiasında iken gençlik örgütünün gölgesinde kayboluyordu. Çünkü gençlik hareketi içerisinde gelişen —bütün hastalıklara rağmen— hep devrimci yan, buna mukabil oportünist kanatta gelişen ise hep karşı devrimci yan oluyordu. Nitekim sınıf çatışması şiddetlendiğinde oportünist kanat hakim sınıflara sağlamak durumunda olduğu desteği, ideolojik olarak onu doğrulamak suretiyle sağlamıştır. (10)

---

(10) Anarşizm ve provakasyon teorileri karşı devrim tarafından olduğu kadar, sözde sosyalistlerce de aynen savunulmuştur. Bugün bu silahların geri tepmeye başlaması karşısında —özde farklı olmamakla beraber— Bayan B.B., her derde deva maydanoz gibi «GOŞİST» sözcüğüne yapıştı. Bunun da geri tepmesi pek uzun zaman almayacaktır. Halkın mücadelesini en azimli bir biçimde sürdürenleri lânetleyenlerin sonları hiç hayırlı olmamıştır. Daha dikkatli bir dil kullanmaları gerektiğini unutmamaları gerekir.

1971 : PROLETARYA HAREKETİNDE DÖNÜM NOKTASI:

1971'e kadar açıkladığımız çerçeve içerisinde gelişen Türkiye sosyalist hareketi kendi bünyesinde geliştirdiği ikinci çizgiyi fırlatıp attı. Doğumdan çok daha önceleri büyük sancılar içerisinde kıvranırken yok edilmeye çalışılan çocuk, zorunlu olarak dünyaya gelince sağ tarafından piç diye adlandırıldı. Ana karnında boğamadıkları çocuğu dünyaya gelince öldürmeye çalıştılar. Ancak bunu başarmak kolay değildi. Çocuk, çocukluğunun gereği olan birçok hataları yaptı. Ama bilgi teorisinin açıkladığı biçimde de hatalarından dersler çıkararak büyümesine devam etti.

Bugün 1971 silâhlı mücadelesinde yer alan bir çok örgütler ve tek tek kişiler çeşitli biçimlerde de olsa temel hatalardan birinin, «kitle desteği sorunu olduğunu», kitlelerden kopmak olduğunu söylemektedirler. Elbette ki bunu tesbit etmek yeterli olmamaktadır. Bu hatanın doğruya nasıl çevrileceğinin cevabını da getirmek gerekiyor. Bu da bir anda başarılabilecek, kesin cevabı verilebilecek bir nokta değildir. Bu temel ve bir takım tali olan diğer hatalara yol açan nedenlerin neler olduğunu, doğru olarak geçmişin deneyleri arasından bulup çıkarmak gerek.

Geçmişin revizyonizmini farkedenler arasında ondan tümüyle kurtulabileceğini zannederek ideolojik mücadeleyi bir yana koyup kendisini ilk fırlatıp atan THKO hareketi oldu. Mevcut durumu, hem içinde yüzüp hem de ondan kurtulmaya çalışarak uzun boylu eleştiren tek hareket THKP idi. Zamanın en pis

kesimlerinden biri içerisinde gelişen TKP-ML (TİKKO) hareketi THKO ve TKHP'nin deneylerinden yeterince yararlanamadan, içerisinde hareket edeceği ortamı son derece yanlış bir biçimde değerlendirerek, Çin Devrimi kopyacılığı ile yeni çizgiye katılmaya çalıştı. Türkiye'ye özgü yolu bulmaya çalışan ise yine THKP oldu.

Bu üç hareketin ortak ve belirleyici karekteri, geçmişin kendi gücüne güvenmeme anlayışına karşılık, **proletaryanın kendi silâhlı gücünü yaratma** doğrultusunda mücadele oldu. Bu doğru, temel öncül üzerinde bir takım başka yanlışlara düşmelerine rağmen doğru çıkış noktasını yakalamışlar ve yapılarını onun üzerine inşa ediyorlardı.

Sonuç olarak Türkiye'de Leninist parti anlayışına dair iki formülasyon ortaya çıktı:

Ordulu parti.

Ordusuz parti.

Bu iki anlayış çizgileri devrim anlayışına bağlı olarak şunu ifade eder:

Burjuvazinin çizdiği sınırlar içerisinde kalıp düzen örgütlerini yaratmak mı? Yoksa proletarya mücadelesinde hiç bir sınır tanımayıp proletaryanın kendi savaş örgütünü yaratmak mı? Mao «Ordusu olmayan hiç bir parti iktidar olamaz» diyordu. Buna gerçekten inananlarla inanmayanlar arasındaki ayrım da lâflar ne olursa olsun, pratikte kendisini ele verir. Burada 1971 pratiği sağlam bir ölçüt olarak karşımıza çıktı. Bir kısım devrimci silaha sarılırken, diğer bir kısmı da burjuvazi ile birlikte, bu harekete karşı «Anarşizm» diye ad koydu. Burjuvazi için düzen açı-

sından zararlı olan her davranışın anarşi olarak adlandırılması çok doğaldır. Ancak bu davranışa kendilerine devrimci diyen kişilerin Burjuvaziden de geç kalarak aynı adı koyması kimin ne tarafa yol aldığının ölçütü olur; evet silahlı hareket, düzenin olduğu kadar düzen örgütleri için de bir anarşidir. Ama devrimciler açısından bu böyle değildir. Lenin bunu şöyle açıklıyor:

«Maneviyat bozan gerilla savaşları değildir. Örgütlenmemiş, düzensiz, parti dışı gerilla hareketleridir. Gerilla savaşlarını suçlayarak ve lânetleyerek kendimizi birazcık bile olsun bu en keskin maneviyat bozukluğundan kurtaramayız. Çünkü suçlama, lânetleme, **derin iktisadi ve siyasal nedenlerin doğurduğu bir fenomeni hiç bir zaman durduramaz.»** (Marksizm ve Gerilla Savaşı s. 99)

Silâhlı mücadeleye bu şekilde karşı çıkanların elbette ki devrim yapmaya niyetleri olamaz. Silâhtan, vebadan korkar gibi uzak duranlar, silâhlı mücadelenin doğru biçiminin ne olacağı, hatalarının düzeltilmesi için neler yapılması gerektiğini bulmaya çalışmak yerine, onu tümden yok edip Marksizm dışı göstermeye çalışırlar ve kendileri Marksizm'in dışına düşerler.

Bu gün de Türkiye devrimci hareketinde var olan iki çizgi: Biri geçmişteki mücadele anlayışını tümden yok etme çabası içinde; diğeri ise zorunlu olan bu mücadelenin ülke şartlarında nasıl verileceğini bulma çabasında; biri kaşarlanmış; diğeri gençlik çağını yaşıyor. Biri devrimci özü yok etmeye, diğeri onu geliştirmeye, her noktasına hâkim kılmaya çalışıyor.

Bundan böyle mücadele birincileri yok etme, ikincilerin hatalarını doğruya dönüştürerek devrimci özü

her noktaya hakim kılma doğrultusunda olacaktır.

Bu mücadelede de birincil olarak bu harekete karşı tutarlı bir eleştiri yöneltmek gerekir. Biz bu eleştiriyi aynı zamanda bir öz eleştiri olarak yapmaya çalışacağız ve şimdiye kadar olan açıklamalarımız da bu eleştiri, öz eleştiri çabasına bir giriştir. Bu eleştirilerimizde geçmişteki revizyonist çizginin doğrudan doğruya devamı olanlarla sayımız suyumuz yok, onlarla olacak mücadele, temel önermelerinin doğruluğu yanlışlığı konusunda olacaktır. Silâhlı mücadele konusundaki eleştiriler ve öz eleştirilerimizle ilgisi olmayacaktır.

Özet olarak THKP hareketinin yenilgisinin nedenleri koyduğumuz genelin dışında değildir. Ancak bu aynı hataya her hareket farklı biçimde ulaşmıştır. Bunun için de bu hareketin stratejik ve taktik sorunlarını tek tek ele alıp incelemek ve genel hataya yol açanın neler olduğunu bulmak gerekir.

THKP hareketini ele alışta, geçmişten gelen çizginin mahiyetinin ne olduğunu açık seçik görebilirsek, onun bu gelişim içinde ne türden bir etkiye sahip olduğunu da görebiliriz. THKP haraketini eleştirirken onun, hem geçmişin mirasının ne ölçüde etkisinde olduğunu görmek, hem de yeni doğmuş olan çizgi içerisindeki hata ve sevaplarını doğru olarak tesbit etmiş olmak gerekir.

THKP'nin hem geçmişten gelen çizginin —onun inkârı olduğu halde— etkisinden sıyrılamadığını ve hem de yeni yaratmış olduğu çizgi içerisinde yenilgiye götürebilecek, doğrudan ya da dolaylı olarak stratejiyi ilgilendiren hatalar işlemiş olduğunu söylediğimizde bu hareketten geriye, hiç bir şey kalma-

yacağını söyleyecek olanlara peşin olarak bunun doğru olmadığını söyleyelim.

Kaba materyalistler mekanik bir biçimde de olsa her gerçekliği çarpıtan idealizm karşısında, ruhun değil de maddenin birincil olduğunu söylerken, —eksik olduğu, bu nedenle de yanlış olduğu halde— gerçeği söylüyorlardı. Mutlaklığı olan maddenin bilince yansımada bir göreliliğe sahip olduğunu bilen bir kimse için, bu durum şaşırtıcı bir şey değildir. Feuerbach 17. yy. materyalistlerine göre çok daha fazla gerçeği dile getirirken bir sürü yanlışı da savunuyor, ancak bu durum onu materyalist olmaktan alı koymuyordu. İhtiyar Dietzgen Marx'a onca yaklaşmasına rağmen yaptığı hatalarla birlikte ustalardan biri olmaktan geri kalmıyordu. Buna mukabil Teori ve Pratiği ile ortaya konulmuş bir takım gerçekleri çarpıtabilmek amacıyla, bazı gerçekleri savunsa da, Marksizm'i «düzeltmeye» kalkışan Bernstein ise, bir dönek olmaktan öteye varamıyordu.

Kısaca, her şeyi —en temel gerçekliği— çarpıtıp, devrimi sağındaki güçlerden bekleyen anlayış karşısında —içinde yanlışlarını taşısa da— teori ve pratiği ile onun zıddı ve temel gerçeğin ifadesi olan çizgiyi yaratmış olan hareketten çok şey kalmıştır. Zaten hiç bir gerçek bir anda bütünüyle kavranılmamıştır. Tarihsel gelişim içerisinde adım adım kavranılmış, yanlışlardan adım adım arınılmıştır. Bu nedenle de Türkiye'de ilk defa olarak burjuvaziye karşı kendi gücüne dayanarak baş kaldırma yoluna girmiş olan, yani, o zamana değin geçerli olan, madde karşısında ruhun birincilliği anlayışı yerine maddenin birincilliği anlayışını getiren, —ki, bu kadarla da

kalmamaktadır— hareketin her noktası ile ele alınıp, tek tek incelenmesi zorunlu bir görevdir. (11)

Bu görevin yerine getirilmesi elbette ki bir veya bir kaç kişinin yüklenebileceği bir iş değildir. Mutlaka hareketin gelişimi içinde ortaklaşa bir çabanın ürünü olarak ortaya çıkarılması gerekmektedir. Bu konudaki temel anlayış bu olmalı ve bu doğrultuda sürmelidir.

THKP hareketinde eleştirilerimizin yönleneceği iki temel nokta bulunmaktadır:

1. Geçmiş hareketlerin etkinliği altında Kemalizm sorununa getirilmiş olan bakış, pratikte devrimin müttefiklerine karşı yanlış tutum ve müttefiklerin doğru olarak ayırd edilemeyişini getirmiştir. Ancak geçmişe özgün olan sağındaki güçlerden devrim bekleme anlayışı kesinlikle yenilmiştir.

Kemalizm, küçük burjuvazinin en sol kanadının milliyetçilik tabanında anti-emperyalist tavır alışı olarak görüldü. Bu gerçeğin yalnızca bir yanını abart-

---

(11) Bunlar karşısında dünya devrimci teori ve pratiğinin bir bütün olduğunu söylemek suretiyle bizi çürütmeye kalkışacak olanlar için söyleyelim; söz konusu ettiğimiz durum Türkiye özgülünü ele almaktadır ve bu temel gerçek diye adlandırdığımız sorun da Türkiye özgülüne aittir. Marksizm - Leninizm kitaplarda vardır ve marksologlar da bunları çok iyi bilirler. Ancak dünyayı değiştirmek, «teori pratiği yapanlar»a değil teoriyi yaratıcı bir biçimde pratiğe geçirenlere düşmüştür. Madde insandan bağımsız olarak her zaman vardır. Önemli olan da onu bilince çıkarıp kavramak ve bu yolla değiştirilmesini sağlamaktır. Devlet ve İhtilal kitabı 30 yıl önce de vardı ama Türkiyeli devrimciler için bilinmeyen bir şeydi. Temel mesele de onun bilince çıkarılmasıydı. Bu olmadan yürüdüğümüz doğrultu bizi ancak karanlıklara götürebilirdi, öyle de oluyordu zaten.

mak, onun emperyalizmle uzlaşma yanının da var olduğunu ve bu nedenle devrimin tutarlı bir müttefiki olmayacağını gizlemek anlamına gelir. Her ne kadar Batur-Gürler'in faşist olduğu, gerçek kemalist olmadığı söylendiyse de, onlar hiç karınları ağrımadan Kemalizm'i savunmuşlar ve hiyerarşik olarak onlara bağlı olan genç Kemalistler de bundan zerre kadar etkilenmemişlerdir. Ancak bu adamların kimler adına davrandıkları pratikte görülünce, bir çoklarının küçük burjuva hayalleri yıkılmıştır. Zıra bu yurtsever insanlar inandıkları Kemalizm'in hakim sınıflarla bu şekilde bağlantılı olduğunu görememişlerdir. Devrimcilerin görevi onları Kemalizm'in bu yanına karşı uyarmak, yani Kemalizm'in gerçekten belli bir sınıfın ideolojisi olduğu gerçeğini onlara anlatmaktı. Ama geçmişten kalan Kemalizm tabusuna dokunulamadı. O, en yararlı olabileceği sanılan bir biçimde yorumlanmaya çalışıldı.

Küçük burjuvazi elbette devrimin müttefiki olacaktır. Ve değişik kanatlarının devrime karşı olan tavırları da değişik olacaktır. Ancak burada hiç bir zaman küçük burjuva müttefikleri seçmenin ölçütü Kemalizm olmayacaktır.

Geçmişten alıp getirilen tek hata bu değil elbette; ama en önemlisi, müttefikler sorununu ilgilendireni.

2. Hareketin kendine özgü olan en önemli yanlışı o zaman var olan kitle bağlarını geliştirmek suretiyle, oligarşiyle olacak sıcak mücadeleyi adım adım bunun üzerine inşa etmek yerine, yanlış bir öncü savaş anlayışıyla, mevcut kitle bağlarının kopması ve kitlelerden kopuk ve dağınık bir silahlı mücadelenin seçilmesi ve sınıf savaşını salt silâhlı mücadeleye indirgemek olmuştur. Yoksa yanlış **silâhlı mü-**

cadeleyi seçmekte değildi. Ancak o seviyede böyle bir silâhlı mücadeleyi temel olarak yürüyebilmek için ülkenin ve devrimcilerin subjektif koşulları elvermiyordu.

Bu anlayış silâhlı mücadeleyi, bir avuç proleter devrimcisinin Oligarşi ile savaşına kadar indirgedi. Şöyle deniliyordu:

«Ülkemizdeki baş çelişki oligarşi ile halkımız arasındadır. Dip Not: Bunun pratikteki görünümü halkın **devrimci öncüleriyle** oligarşi arasındadır.» (Kesintisiz Devrim II-III) Silâhlı mücadele anlayışının bu noktaya gelebilmesinin elbette dayandığı teorik temeller mevcuttur. Bu temeller emperyalizmin üçüncü bunalım dönemi, sunî denge ve evrim devrim dönemlerinin iç içeliği anlayışından kaynaklanmaktadır. Bunlara ayrı bir yazıda değineceğiz. Kitlelerle birlikte sürdürülmeyen her öncü savaşı oligarşi tarafından mutlaka yenilecektir. Silâhlı mücadelenin tek kurtuluş yolu olduğunu anlamamış olan kitlelerden, silâhlı mücadelede bir destek beklemek bir hayal olur. Kitleler kendi deneyleriyle öğrenirler. Bu gün reformistlere umutla bakan kitlelerden silâhlı mücadelede destek beklemeye imkân yoktur. Belli bir siyasal mücadele içerisinde adım adım hazırlanmak, ona göre örgüt ve çalışma tarzları geliştirmek başka bir şeydir, bunlar olmadan siyasal mücadeleyi temel olarak **silâhlı propaganda** ile sürdürmek bir başka şeydir.

«Siyasal mücadeleden silâhlı mücadeleye geçiş, uzun bir hazırlık devresi gerektiren, çok büyük bir değişimdir. Eğer ayaklanmanın bir sanat olduğu söylenebilirse, bu sanatın esas içeriği mücadeleye, her aşamada siyasal koşullara uygun biçimler vermesini ve her dönemin siyasal mücadele biçimleriyle si-

lâhlı mücadele biçimleri arasındaki doğru ilişkileri muhafaza etmesini bilmektir. **Başlangıçta siyasal mücadele esas görevdir, silâhlı mücadele ikinci plânda kalır.** Daha sonra, **silâhlı mücadelenin anahtar rolü oynadığı ikinci aşamaya ulaşırız.** Fakat bu dönemde bile silâhlı mücadelenin ne zaman sadece belirli bir bölge içerisinde, ne zaman ülke çapında anahtar rolü oynadığını açıkça tanımlamamız gerekir.» (Vo Nguyen Giap, Ağustos 1945 Genel Ayaklanması) denilirken, başlangıçta neyin temel neyin tâli olarak alınması gerektiğini Giap çok açık olarak koymaktadır. Ancak bunun başlangıçta silâha dokunulmayacak anlamına gelmediğini de hemen ilave etmektedir.

Proletarya partisinin siyasal önderliği altında sıcak mücadele doğru biçimini bulacak ve kitlelerin kavrayışıyla yenilmez bir güç olarak anti-oligarşik devrime kadar yenilgilerden geçerek ilerleyecektir. Bu mücadelede işçi ve köylülerin önderi, modern sanayi proletaryası temeli üzerinde yükselecek olan proletarya partisi olacaktır.

KURTULUŞ

KEMALİZM ÜZERİNE

stalin

«Çin'de Bir Kemalist Devrim Mümkün Müdür?»

Bunun Çin'de muhtemel olmadığını ve bu nedenle de imkânsız olduğunu düşünüyorum.

Kemalist devrim ancak, sanayi proletaryasının olmadığı ya da çok az olduğu ve güçlü bir tarımsal-köylü devriminin olmadığı Türkiye, İran ya da Afganistan gibi ülkelerde mümkün olabilir. Kemalist devrim yabancı emperyalistlere karşı mücadele içerisinde doğan ve ardından hemen esas olarak köylülere ve işçilere, bir tarımsal devrim imkânına karşı yönelmiş, üst tabakaya, millî ticaret burjuvazisine ait bir devrimdir.

Çin'de bir Kemalist devrim mümkün değildir. Çünkü:

a) Çin'de, köylüler arasında büyük bir prestije sahip belli sayıda militan ve faal bir sanayi proletaryası vardır.

b) Bu ülkede, gelişimi içerisinde feodal kalıntıları silip süpüren gelişmiş bir tarımsal devrim vardır.

Birçok eyaletlerde şimdiden toprakları ele geçiren ve mücadelede Çin proletaryası tarafından yön-

lendirilen geriş köylü yığını: İşte Kemalist devrim denen şeyin olasılığına karşı olan ilâç budur.

Nasıl ki Türkiye ile Çin aynı kefeye konulamazsa, Kemalist parti de Wuhan'daki sol Kuomintang partisi ile aynı kefeye konulamaz. Türkiye'de Şanghay, Wuhan, Tientsin, vb. gibi merkezler yoktur. Nasıl ki Kemalist parti sol Kuomintang'ın çok gerisinde kalıyorsa, Ankara'da Wuhan'ın çok gerisinde kalır.

Uluslararası durumları itibariyle de Çin ile Türkiye arasındaki fark da unutulmamalıdır. Emperyalizm, Suriye, Filistin, Mezopotamya ve kendileri için önemli olan noktaları Türkiye'den alarak, başlıca taleplerinin bir kısmını elde etmiştir. Şimdi artık Türkiye on, on iki milyonluk küçük bir ülke haline gelmiştir. Emperyalizm açısından önemli bir pazar ya da belirleyici bir yatırım alanı olarak görülmemektedir. Bunun olmasının nedenlerinden biri, o eski Türkiye'nin, homojen Türk nüfusunun sadece Anadoluya sıkıştığı, bir milliyetler yığını olmasıydı.

Çin'de durum böyle değildir. Çin, ulusal olarak birkaç yüz milyonluk nüfusuyla homojen bir ülke olup, dünyadaki en önemli pazarlardan ve sermaye ihraç alanlarından birini oluşturur. Emperyalizm Türkiye'de, eski Türkiye içerisindeki Türkler ve Araplar arasındaki zıtlıkları istismar ederek, doğudaki birkaç önemli bölgeyi ele geçirmekle yetinebilecekken, Çin'de, eski durumunu koruyabilmek ya da en azından bunlardan bazılarını elde tutabilmek için, onu parçalara ayırıp, tüm eyaletleri ele geçirerek ulusal Çin'in canlı gövdesine vurması gerekir.

Sonuç olarak, emperyalizme karşı mücadele, Türkiye'de **Kemalistler tarafından kesilmiş bir anti-emperyalist devrimle** sona ererken, Çin'de, bu, esaslı bir şekilde halkçı, açıkça ulusal karakterde olmak

ve emperyalizmle uzlaşmaz çatışmalar içinde gelişip, dünya çapında emperyalizmin temellerini sarsarak derinleşmek zorundadır.

Muhalefetin (Zinovyev, Radek, Troçki) en acı hatalarından biri, Türkiye ile Çin arasındaki bu derin farkı görememek, Kemalist devrimi bir tarımsal devrimle karıştırmak, ve ayrımsız herşeyi ayrı kefeye koymak olmuştur.

Çin milliyetçileri arasında Kemalist fikirler güdenlerin olduğunu biliyorum. Bugün Çin'de Kemal rolünü oynamaya özenenler çoktur. **Bunların başında Çan Kay Şek gelir.** Bazı Japon gazetecilerinin **Çan** Kay Şek'i Çin'in Kemal'i olarak görme eğilimine sahip olduklarını biliyorum. Bu bütünüyle bir rüya, korkak burjuvazinin bir yanılsamasıdır. Çin'de zafer ya Çang Tso-Lin ve Çang Tsung-Çang gibi Çin'in Mussolini'lerine gidecektir ki, bunlar da daha sonra tarımsal devrim tarafından süpürülüp atılacaktır; ya da Wuhan'a gidecektir.

Bu iki kampın arasında ortada bir yer tutmaya çalışan Çan Kay Şek ve takipçileri kaçınılmaz olarak Çang Tso-Lin ve Çang Tsung-Chang'ın kaderine düşüp onu paylaşmak zorunda kalacaklardır.

Sun Yat-Sen Üniversitesi
Öğrencileriyle Konuşma'dan

On Chinese Revolution, s. 53.56

İNGİLTERE'DE FAŞİZM

colin sparks

1. FAŞİZM NEDİR?

Kapitalist toplum her zaman kendi sorunları için faşizmi çözüm olarak gören hasta ve hoşnutsuz insanları bünyesinde barındırır. Ama refah dönemlerinde bunlar, kapitalist sınıf tarafından dahi toplumun egzantrik süsleri olarak görülürler. Bu dönemde hakim sınıf reformlara izin vermeye cüret edebilir ve işçi sınıfı örgütlerine karşı bir ölüm kalım savaşı vermeye gerek görmez. Barış, özgürlük ve demokrasi üzerine mit'ler yaratmayı yararlı bulur. Aşırı sağın vahşi unsurlarının zamanı değildir.

Ama krizler kapitalist sistemin içinde gelişir ve bu durumda da faşist hareketler büyümeye başlar. Krizde kârlar düştükçe ve işçi örgütleri hayat düzeyinin düşürülmesine karşı direndikçe, kapitalist sınıf tehdit edilmekte olduğunu hisseder. Bu koşullarda, kapitalist sınıf kendisine açık olan üç stratejiye sahiptir. Birincisi, işçilerin yaşam düzeyine olan saldırısında mevcut işçi sınıfı partisi önderlerini ve sendikaları yardımcı olarak kullanmaktır. Bu tür önder-

ler sistemi büyük ölçüde desteklemeye hazır olduklarını göstermişlerdir. Örneğin Almanya'da şubat 1919'da Luxemburg ve Liebknect'in ölümüne yol açan karşı devrimci eylemlerin düzenlenmesinde kilit rolü oynamış olanlar, iki ay önce silâhlı işçilerin sırtında iktidara gelmiş olan Sosyal Demokrat Parti'nin önderleriydi.

İşçilerin yaşam düzeyine karşı saldırıda «sosyal demokrat» stratejinin maddi güç kullanmayı dışta bırakmadığını belirtmek gerekir. Fakat bu sosyal demokrasi ile kapitalist yönetimi sürdürmenin diğer yöntemleri arasında bir fark olmadığı anlamına gelmez.

Sonuna kadar kendi üyelerini satmaya hazır olmalarına rağmen, reformist parti ve sendika önderleri her zaman için kapitalizmi desteklemede istedikleri kadar ileri gidemezler. Sendika önderleri haddinden fazla ücret indirimi ve aşırılıklara razı olurlarsa, yeni, uzlaşma yanlısı olmayan önderlerin öne çıkma tehlikesiyle yüzyüze gelirler. Kriz gerçekten umutsuz bir hal alır ve işçilerin yaşam standartlarına büyük ölçüde tecavüz gerekli hale gelirse reformistler başa çıkamazlar.

1930'larda Almanya'da sosyal demokratların çıkmazı buydu. 1929 dünya krizi koalisyon hükümetinin en büyük partisi olan Sosyal Demokratları iktidarda yakaladı. Sosyal Demokratların önderi Muller, kârları korumak üzere, işçilerin yaşam düzeyinin aleyhine olarak eski yöntemi uygulamaya kalkıştı, ama bu defa başarılı olamadı. Sendika önderleri, üyelerin tepkisinden korkarak işsizlik ücretlerinin kesilmesine karşı çıktılar. Hükümet düştü ve Alman hakim sınıfı sorunlarını çözmek üzere dolaysız baskı yoluna gitmek zorunda kaldı.

En açık baskı biçimi devlet mekanizmasının ki -polis ve ordununki-dir. Bu kurumlar silâh ve modern teçhizat kullanmak üzere eğitilmişlerdir. Üst düzeyde bir disipline sahiptirler ve hakim sınıfın dostları ya da akrabaları tarafından yönlendirilirler. Etkin ve süratli bir biçimde saldırıya geçebilirler. Kendilerini besleyen elleri ısırmaları pek muhtemel değildir. Trajik Şili deneyinin de gösterdiği gibi bir kriz durumunda hakim sınıf ilk olarak ordu içerisindeki denenmiş ve sadık hizmetçilerine başvurur ve bunda da pek etkin olduklarını gösterirler.

Bununla beraber, silâhlı kuvvetler kararlı bir çözüm getiremiyebilir. Yeteri kadar güçlü olamayabilirler. Safları güvenilemez halde bulunabilir. Silâhlı kuvvetler kısa vadeli askeri bir zafer elde edebilir. Ancak kapitalist yönetime muhalefet edenlerin kökünü kazıyamıyabilir. Bütün bunların ötesinde, bunlar devletin hizmetinde olan ayrı kurumlar olduklarından, bunların gizlenmemiş sınıfsal amaçlar için kullanılması, uzun zamandır sürüp gelen tarafsız devlet mit'inin yıkılmasına yolaçar ve muhalefeti şiddetlendirir.

Faşizm, kapitalist sınıfa açık olan bir diğer seçenektir. Kapitalistleri, bu alternatife başvurmadan önce, geleneksel sağ kanat partilerinden, ordu ve diğer herşeyden birşeyler bekleyerek bir müddet tereddüt ederler. Ama sonunda faşistlere açık çek vermek zorunda kalabilirler. Tereddüt etmeleri için oldukça neden vardır; zira faşist hareketler, hakim sınıfın «normal» silahlarından tamamiyle farklıdır.

Herşeyden önce faşizm **popüler** bir harekettir; sorunlarına çözüm bulabileceğine gerçekten inanan bir yığın insanı sancağı altında toplar. Dahası, sendikaları ve işçi partilerini aptalca yasaklamayı ya da mi-

litanlara ateş edip işkence etmeyi hedeflemez. Faşizm, tüm işçi örgütlerini süpürüp, yerlerine faşist devlet *tarafından sıkıca denetlenen yeni örgütleri koymaya* çalışır. Böyle bir şeyi en büyük ve en iyi gizli polis ya da ordu bile beceremez. Bu kurumlar (polis-ordu) kendi tabiatları icabı üyelerinin toplumun geri kalan kesiminden farklı olduğu *ayrı* örgütlerdir. Bunlar, muhalifleri, yasa dışı yayınları, partileri ve teröristleri ele geçirinceye kadar peşlerini bırakmayabilirler, ama toplumu **yeniden örgütleyemezler.** Faşizm bunu yapabilir. Kitle temeline sahip olduğundan, her fabrikaya, her caddeye, her sosyal derneğe, her örgüte nüfuz edebilir. Tüm muhalefeti söküp atıp, işçi sınıfına deli gömleği giydirebilir. Hatta potansiyel durumda bulunan *hasımlarını dahi yok edebilir.* Çünkü onlara, sorunları için anlaşılmaz, çarpıtılmış olsa da, yüzeysel biçimde ikna edici cevaplar verir.

Faşistler, devlet aygıtını işçi sınıfı örgütleriyle açık fiziki çatışmada güçlendirmek üzere bir sürü şok birliğini temin edebilirler. Bundan daha önemlisi kârın çıkarına olmak üzere toplumun sistemli olarak örgütlenmesinde her düzeyde insan gücünü temin edebilir. Bir kere işçi sınıfı örgütleri dağıtılıp, önderleri ölüm kamplarına gönderilmek üzere sığır kamyonlarına dolduruldu mu, hayatın her alanında-eğlence, Spor, Gençlik, Bayramlar, kadın, eğitim-faaliyet göstermek üzere yeni örgütler kurulur. Bunların hepsi güvenilir faşistler tarafından sıkıca denetlenir.

Tam denetim ve itaat'in sonuçları açıktır. Ücretler düşer, koşullar darmadağın olur. Guerin, İtalyan faşizminin darbesi üzerine birkaç rakkam veriyor:

«İtalyan basınının kendisinden elde edilen rak-

kamlara göre, 1927-1932 arasında kaydi ücretler yarıyarıya düşürülmüş... (ve 1936'da) ücretlerin 1927' deki seviyenin % 60-75 daha altında olduğunu söylemek abartma olmayacaktır.» (1)

İmkân verilirse, faşizm, tekelci kapitalizm için kuvvetli bir toplumsal taban yaratabilir. Ücret oranlarını düşürüp, çökmekte olan sanayilerin kârlarını yükseltmek üzere büyük miktarlarda devlet yardımlarını kullanır ve tüm muhalefeti daha doğmadan dağıtır.

Hakim sınıf bu taktiğe başvurmadan önce bir müddet tereddüt eder. Çünkü, faşizmin bir kitle hareketi olması gerçeği, onun kapitalistler için de tehlikeli görünmesine yol açar. Faşist hareketlerin önderleri genellikle hakim sınıfın üyelerinden gelmezler ve takipçilerini cezbedip, koruyabilmek için sık sık kapitalizme karşı radikal görünümlü saldırılara girerler. Tehlikeli adi demagogları kullanmaya hazır olmadan önce, hakim sınıfın başka çözüm kalmamış olduğuna ikna olması gerekir.

FAŞİST HAREKETLERİN YARATILIŞI

Faşist hareketler nasıl yaratılır?

FAŞİST HAREKETLER, şok birliklerinin bel kemiğini temin eden orta sınıfın seferber edilmesi etrafında kurulur. Normal zamanlarda, bu insanlar, itaatli, çekingen, edepli ve örgütsüzdürler. Faşizm, bu zayıf insanları, sokaklarda silâhlı işçileri kurşunlayıp geçecek canavar sesli fırtına birliklerine dönüştürür. Hitler bunu şöyle ifade ediyor: «Kitle gösterileri, kü-

(1) Guerin. Fascism and Bing Bussines s. 194.

çük adamın ruhunda, kendisi küçük bir kurt olsa da, yine de büyük bir canavarın parçası oluşunun gururlu inancını alevlendirmelidir.»

Kapitalizmin krizi bu insanları şiddetle sarsar. Bunların, büyük iş adamlarına desteklik eden yüklü banka bilançoları yoktur; kredi alamazlar; müşterilerinin satın almaya gücü yetmez olur; bunlara borçlu olanlar iflâsa gider; tekeller onlara yüksek fiyatlar yükleyip piyasada fiyat kırarlar. Büro işçileri fazlalık hale gelir, bunların öğrenci olan oğulları ve kızları «aşağılık» işlere girmek zorunda kalırlar. Tüm sefil küçük iş adamları ordusu, kendi emeğini kullananlar, avukat ve küçük yöneticiler iflasa ya da ızdırap kuyruklarına sürüklenirler. İşlerini koruyabilenler, sanayi işçileri gibi militan örgütlenme geleneğine sahip olmadıklarından yaşam düzeylerinde meydana gelen büyük bir düşüşün ızdırabını çekerler. Krizin demir mengenesine yakalanan bu insanlar sorunlarına bir çözüm aramaya itilirler: işte faşizmin başvurduğu insanlar da bunlardır. Amacı bunları bir kitle savaş örgütü halinde kaynaştırmaktır.

Bununla beraber, faşizm bu insanları kazanma çabasında her zaman başarılı olamaz. «Küçük adamları» yıkan kapitalizmdir ve ona gerçek bir gelecek sunamaz. Diğer yandan sosyalizm, yoksulluktan, işsizlikten ve güvensizlikten uzak, sağlıklı ve akılcıl bir toplum olanağını getirir. İşçi sınıfının ve özellikle de sınıfın en bilinçli kesiminden oluşan devrimci partinin sorunu, orta sınıfı bu geleceğin mümkün olduğuna ikna etmektir. Bir işçi sınıfı partisi bunu propagandayla kısmen başarabilir.

Fakat ikna edici sözler yeterli değildir. Oldukça berrak ve sağlam bir önderliği sağlamak devrimci partinin görevidir. Böylelikle işçi sınıfı, kendi eylem-

leriyle hem kapitalizmle savaşmada istekli olduğunu, hem de yeni bir toplumu örgütleyebilme yeteneğinde olduğunu ispat edebilir. İşçi sınıfı saldırıya geçtiğinde sadece, sınıfın daha önce geri olan katmanları eyleme katılıp yeni bir politik bilinç kazanmakla kalmaz, aynı zamanda diğer sınıfların en iyi unsurları da ona doğru gelirler. Elbette ki herkes sosyalizm tarafına kazanılmayacaktır. Ancak kararsızlar tarafsız kalmaya ikna edilebilir ve uzlaşılması mümkün olmayan düşmanlar yıldırılabilir ya da darmadağınık edilebilir.

Eğer işçi sınıfı potansiyel müttefiklerine doğru bir önderlik sunamazsa, o zaman faşistler bu şansı ele geçirirler. Eğer sendikalar üyelerinin yaşam düzeylerini ve işlerini koruyamazsa ya da iktidar işçi sınıfının eline geçmek üzereyken kayıp giderse, destek azalmaya başlar. İşçilerin çoğu yeni bir toplumun mümkün olabileceği ve hatta kendi örgütlerinin savunmaya değip değmediği konusunda kuşkuya düşerler. Hem kendi siyasi partilerini hem de kendi sendikalarını terketmeye başlarlar. Eğer işçi sınıfı örgütleri kendi üyelerini muhafaza edemezlerse, krizden kurtulmak için orta sınıfa da herhangi bir yol gösteremezler.

İşçi sınıfının gerilemesi ve moral bozukluğu koşullarında faşist hareketler büyümeye başlar. İtalya buna iyi bir örnektir. Birinci Dünya Savaşının hemen ardından, İtalyan işçi sınıfı, 1920 yazı sonlarında ülke çapında fabrika işgallerine ulaşan yığınsal bir saldırıya girişti. Aynı zamanda, köylüler büyük toprak sahiplerinin arazilerine el koyuyor, tarım emekçileri birlikler örgütlüyor, ve kollektif çiftlikler kuruluyordu. İtalyan ordusu kargaşa içerisindeydi ve

1920 haziranında saldırı birlikleri alayı Ancona'da ayaklandı.

Şartlar işçilerin iktidarı için olgundu. Fakat hiç kimse iktidarı ele almaya hazır değildi. İtalyan Sosyalist Partisi devrimci bir parti olmaktan çok uzaktı ve iktidar mücadelesine önderlik etmeye hazır değildi. Fabrika işgalleri küçük kazançlarla terkedildi. Devrimci kabarmadan bir ay sonra, kasım ayında fabrikalara umutsuzluk havası hakimdi.

Bütün bu zaman zarfında faşistler, işçilere saldırmaya cüret edemeyecek ölçüde küçük bir örgüt oluşturuyorlardı. Moral bozukluğu egemen olur olmaz, süratle büyüyüp ölümcül bir saldırıya giriştiler. Ücretlerini ve işlerini koruyamayacak durumda olan İtalyan işçilerinin moral bozukluğunun seviyesi sendika üyeliği sayısında canlı bir biçimde görülmektedir: 1921'de 3.000.000 civarındayken, 1923'de 1.500.000 civarına kadar düşmüştür. Çekilen bir düşmanla karşılaşan faşistler, büyüme ve saldırı şansına sahip oldular ve bu şansı kullandılar.

Faşist hareketin büyümesi, basit ve tedrici bir olay değildir: krizler, kendi tabiatları icabı, halk yığınlarını kafa bulanıklığına iten keskin dalgalanmalar ihtiva ederler ve herkes gibi faşistler de bu gidişten etkilenirler. Refah döneminde pek az gerçek faşist bulunur ve etkileri toplumun süsü olmakla sınırlıdır. Fakat bir krizin başlangıcı bu küçük grupları sahnenin ortasına getirir. Fikirlerini daha geniş ölçüde yaymaya başlarlar ve diğer sağ kanat akımları bu fikirlere doğru cezbedilmeye başlar. Aynı zamanda, grev kırıcılık yapan savaş örgütleri kurmaya ve işçi mitinglerine saldırmaya başlarlar.

Artan dengesizlik içerisinde, faşistler daha hızlı gelişebilirler. Mussolini'nin faşistleri, 1919'da, yalnız-

ca 35 kol'a sahip olan küçük bir örgüt oluşturuyordu ve Milano'da katıldıkları seçimde sadece 5000 oy almışlardı. 12 ay sonra faşistler, 800 kol ve 100.000 üyeye sahip olup, 1921'de genel seçimlerde 36 sandalye kazanmışlardı. Kasım 1921'de faşist partinin kendisi kurulduğunda 320.000 üyesi vardı.

Faşistler, bu yığınsal üyeliği oluştururken aynı zamanda işçilere karşı vahşi bir terör kampanyasını da sürdürüyorlardı. 1920 sonlarında zayıf ve yeni kurulmuş köylü birilklerine saldırmakla işe başladılar. Nisan 1921'de ise, militan işçilerin kalesi olan Turin'deki Emek Odası'nı yakacak kadar kendilerini güçlü hissediyorlardı.

Toplumsal kriz büyük ölçülere ulaştığında —1932'de Almanya'da hemen hemen 20.000.000 insan işsizlik ücretine muhtaçtı— faşistler siyasal iktidara açıkça yönelirler. Örgütleri süratle büyümeye devam eder: Nazi Partisinin oyları 1928'de 810.000 (sadece % 2,5) iken, 1930'da 6.500,000'e ve 1932'de de hemen hemen 14.000.000'a sıçradı; sadece 1932 yılında 400.000 üye kaydettiler.

İşte bu noktada faşizmin büyük sermayeyle olan ilişkisi hayati önem arzeder. Böylesine büyük bir örgütü finanse etmeğe kalkışsalar, milyonlar gerekir. Bazı kapitalistler, gerek onların görüşlerini benimsemiş olmaktan gerekse grev kırıcılığı görevinden dolayı her zaman için onlara para vermeye hazırdırlar, fakat iktidarın ele geçirilmesi kapitalist sınıfın tümünün desteğini gerektirir. Bu desteği sağlayabilmek için, kapitalistleri kendilerinin kârlarına karşı bir tehlike olmadıklarına ve tüm muhalefeti yok edebileceklerine ikna etmeleri gerekir.

Hitler, uzun zamandan beri, kömür kralı Kirdof

ve çelik kralı Thyssen gibi büyük iş adamlarından destek görmekteydi. Ancak hakim sınıfın daha büyük bir kesimini ikna etmeye ihtiyacı vardı. Sanayi Kulubü'nün Ocak 1932'deki bir toplantısında Hitler, orada bulunan kapitalistlere kafasında olanların hepsini anlattı: «Almanya bu iç bölünmenin üstesinden gelemedikçe ...hiçbir yasal tedbir alman ulusunun çöküşünü durduramaz... işte yılmaz, saldırgan bir ruhla dolu bir örgüt ...Eğer insanlar müsamahasızlığımızı yüzümüze vururlarsa, bunu iftiharla kabul ederiz... evet, biz, Almanya'da Marksizmi son köküne kadar imha etme konusunda acımasız bir karar verdik...» (2)

Hitler'in kanıtlamaları kapitalistleri ikna etti ve marklar ortaya geldi.

FAŞİST İDEOLOJİ

Faşist hareketin yaratılışı süresince faşistler en çelişik şeyleri söyler ve yaparlar. Bu fikirleri anlamak bizim için önemli olmakla beraber, bunların faşistler için pek az önemli olduğu unutulmamalıdır. Faşist hareketin temeli tahlil, tutarlılık ya da düşünce değil «eylem»dir. Kitle gösterilerinden, paramiliter yürüyüşlerden ve arasıra olan kavgalardan belli bir cazibe yaratabildikleri taktirde, faşistler üyelerini ilerleme yanılsaması içerisine sokabilirler.

«Eylem» değişik insanlara değişik şeyler ve deşik zamanlarda değişik anlamlar ifade edebilir. İşçi sınıfı üzerine saldırılarına girişmeden biraz önce, Mussolini, fabrika işgalleri dalgasının desteklenme-

---

(2) A Bullock, Hitler.

sini istiyor ve partisinin kuruluş toplantısında şunları söylüyordu:

«İşçi sınıfının ilkelerini desteklemek gerekir. Sekiz saatlik iş günü mü? Yaşlılık ve hastalık sigortası mı? Fabrikaları kontrol etmek mi isteyecekler? Herşeyden önce biz, yavaş yavaş emekçi sınıfları işletmeleri yönetebilir kılmak istediğimiz için, bu taleplerin hepsini destekliyeceğiz... Ekonomik demokrasi, işte sloganımız budur!»

O tam bunları söylerken, işçi sınıfına fiziksel olarak saldırabilmek için gerekli para konusunda büyük toprak ağaları ve işverenlerle de görüşmeler sürüyordu.

Faşizm, hayatı boyunca, kapitalizmin kokuşmuş tarihinin, bir deste hileli kart gibi, çoktan üretmiş olup, kazanacağını düşündüğü tarafa sunduğu mitler ve yalanlarla bir arada gider. Önemli olan fikirlerin kendileri değil, hangi muhtevayla işlerlik kazandırıldıklarıdır. Faşistlerin çoğu fikirleri tüm gericilerinkiyle aynıdır, fakat farklı biçimde kullanılırlar. Faşizm, İngiliz Muhafazakâr Partisi gibi geleneksel sağ kanat partilerinden, fikirleri itibariyle değil de iktidar yolunu hasımlarına silâhlı saldırı yoluyla açan parlamento dışı bir kitle hareketi olmasıyla ayrılır.

Faşist hareketin kilit fikirleri aslında sınıf ayrılıklarını gizleyecek şekilde tasarlanmışlardır. Radikal görünümlü anti-kapitalist lafızlar bir sistem olarak kapitalizme karşı sınıfsal bir saldırı olmaktan çok uzaktırlar. Faşistler saldırılarını, çok çalışanların kanlarını emmekten başka birşey yapmayan 'olağanüstü tefeci' diye adlandırdıkları sermayedarlara karşı yoğunlaştırırlar. Burası doğru. Ancak mâli sermayedar modern kapitalizmin bir kısmı ve parçasıdır ve mâli sermayenin temeline saldırmak için kapitalizme

bir bütün olarak saldırmak gerekir. Faşistlerin kimin çok çalışan olduğu konusundaki tarifleri onların amaçlarını ortaya koymaktadır: «Üretici kapitalistlere» karşı söyleyecekleri birşey yoktur. Mâli sermayeye saldırırken anlatmak istedikleri şey, işçilerin İngiliz Leyland şirketinin hissedarlarıyla Lloyds Bank'ın hissedarlarına karşı bir ittifaka gitmeleri gerektiğidir.

Aşırı milliyetçilik faşizmin bir diğer karakteristiğidir. Faşistler kendi ülkelerindeki kapitalizmin sorunlarının aslında iğrenç yabancı kapitalizm tarafından yaratıldığını iddia ederler.

Tabiatıyla bu bir saçmalıktır. Çünkü kapitalizm her yerde herkesi sömürmeye hazır uluslararası bir sistemdir. Fakat bu faşistler için yararlı bir iddiadır. Bu, işçilerin, saldıramıyacakları, uzaktaki bir yabancı kapitaliste karşı nefret duymalarına yol açıp, kendi şirketlerinin sahibine ve onun dahil olduğu sınıfa karşı mücadelesini saptırır. Küçük işadamlarının öfkesi de kendi ülkesindeki tekeller yerine yabancı tekellere, kendi ülkesinde işçileri mahveden tekellerin ücretlisi olan «yabancı ajitatörlere» karşı yönelir. Son olarak ta bu, kriz dönemlerinde kârlarını yükseltmek için devlete ihtiyaç duyan büyük işadamlarının ihtiyaçlarına uygun düşer.

Irkçılık ta benzeri bir görev görür. Kapitalistlerle işçiler arasındaki açık ayırım yerine, faşistler, işçilerin aynı «ırk»tan ve «kan»dan gelmeleri nedeniyle bir olduklarını iddia ederler. Kapitalistler rahat bir hayat sürerken, faşist destekçi yoksul ve hatta açlıktan kıvranırken bu kullanışlı bir iddia olmaktadır. Böylece faşist destekçinin gerçek sömürücüye olan nefreti ayrı «ırk»tan olan işçilere yönelir.

Bu fikirlerin hiçbiri faşizm için yabancı değildir. Ancak özelde her faşist hareket ırkçılığı yürütücü bir

güç olarak kullanmaz. Zaman zaman kızgınlıkla edilen laflar hariç, İtalyan faşizmi, iktidara geldikten 16 yıl sonra 1938'de bile resmen yahudi düşmanı değildi. 1932'de İtalya Hahambaşı faşist partinin üyesiydi.

Irkçılık ilkel ve akıldışı bir korku temeli üzerinde yeşerir, ancak tek başına uzun vadeli politik bir harekete temellik etmeye yetmez. Aslında hakaret ve yer yer terör eylemlerine varabilen edilgen bir tavırdır. Ama etrafında derlenilip işçilerin örgütlerine yığınsal saldırılar tertiplemeye yetecek bir güç değildir. Irkçılığın faşizme sağladığı pek mükemmel bir üreme sahasıdır: Kendi sefaletinden siyahları ve yahudileri sorumlu bulan kafa, faşist fikirlere sonuna kadar açıktır ve ırklara göre parçalanan işçi sınıfı da yenilmeye ve moral bozukluğuna düşmeye mahkumdur.

Eğer faşistler bu fikirler etrafında orta sınıf desteğiyle sağlam bir çekirdek oluşturmayı başarırlarsa, o zaman diğer her türlü grubu bunlara doğru sürükleyebilirler. Üyelerinin ruhunda heyecan ve ateş yaratan kitle gösterilerini sürdüren faşist hareketin tırmanma anı ezilmiş ve sömürülmüş olanlara güçlü bir mıkantıs gibi gelir. Faşist hareket küçük çiftçileri, köylüleri, canileri, işsizleri, hatta geri işçileri de saflarında toplayabilir.

FAŞİZM NASIL YENİLEBİLİR

Çok büyük miting ve gösteriler yapma taktiği, fazladan da güçlü paramiliter aygıt faşistlerin çok güçlü oldukları görünümünü yaratır ve bu soldaki bir çok kimseyi faşizme karşı mücadelede kaderci

bir tavır takınmaya sevkeder. Halbuki tüm büyüklüklerine rağmen faşist hareketler çok kolay dağıtılabilirler. Kendilerine çektikleri gruplar örgütlenmesi son derecede zor olup, ilk yenilgide hemen ortadan kaybolacak gruplardır. 1932'nin sonunda iktidar olmadan birkaç hafta önce Alman Nazi Partisi neredeyse parça parça oluyordu. Seçimlerde iki milyon oy kaybetti. Mali durumu berbat bir haldeydi. Fırtına birliklerinin bir kısmı komünist partiye geçti. Diğerleri kışlalarında isyan ettiler. Bu anda işçi sınıfı örgütlerinden gelecek iyi örgütlenmiş bir saldırı onları darmadağınık edebilirdi.

Geçmişte faşistlerin sanayi proletaryası üzerindeki etkileri pek zayıftır. Nazilerin, işçilerin partisi olduklarını iddia etmelerine rağmen, rakkamlar tersini göstermektedir. Hitler 30 Ocak 1933'te başbakan oldu ve hemen Alman işçilerine karşı bir terör kampanyasına girişti. İki ay sonra (Mart'ta) fabrika komiteleri seçimlerinde durum şöyleydi: Sosyal demokratlar yüzde 73.4; Naziler yüzde 11.7; Katolikler yüzde 7.6; Komünistler yüzde 4.9. Daha sonraki seçim sonuçları faşistler için pek yüz kızartıcı olduğundan gizlendi. (Komünistlerin düşük oy almaları üyelerinin çoğunun işsiz olmaları gerçeğiyle açıklanır. 1932'de Ruhr bölgesindeki, üyelerinin ancak yüzde sekizinin Kiel'de yüzde 5'inin, Lubeck'te ise ancak yüzde 1'inin işi vardı. (3)

Faşistler örgütlü sanayi proletaryası içerisine çok zor nüfuz edebilirler, ve bu nedenle de sanayi proletaryası bir karşı saldırı için sağlam bir üs temin eder. Faşistlerden farklı olarak işçi sınıfı disiplinli, günlük yaşam tecrübesiyle örgütlenmiş ve savaş gü-

(3) Figures Guoted in Braunthal, The History of the International, Vol. II.

cü olarak da potansiyel olarak, avukatlar, bakkallar ve öğrenci kitlesinden çok daha üstündür. Sorun: Proletaryanın bu gücünü kullanıp kullanmayacağıdır.

Yenilgilerine rağmen işçi sınıfı son derecede örgütlü olarak kalmıştır. SPD'nin, tek başına, içlerinden 500.000'ini silâhlı olan 3.000.000 insanı harekete geçirebilecek Reichsbanner diye bir savunma örgütü vardı. Tek tek çatışmalarda Alman işçileri SA'larla iyi ve cesurca savaşıyorlardı. 17 Temmuz 1932'de Naziler, Hamburg civarındaki Altona adlı işçi şehrine yürümeye kalkıştılar. Ama çatılardan ateş açan silâhlı işçilerin tuzağına düştüler. Çatışmada 19 kişi ölmüş, 285 kişi de yaralanmıştı. Cesaret ve örgütlülük eksik değildi. Ama eksik olan faşistleri yenebilecek güçte bir önderlikti.

30 Ocak 1933'te Hitler başbakan olarak atandığında, Almanya'nın her yanında kendiliğinden gelme ve şiddetli gösteriler oluyordu. Sosyal demokrat Parti, Sendika Liderleri ve Reichsbanner komutanları arasında bir toplantı yapıldı. Komutanlar siyasi önderlere detaylı bir ayaklanma plânı sundular. Önderler bunu reddedip şu emri yayınladılar: «Sakin olun, yasalara uygun davranın».

Naziler iki ay boyunca işçilere şiddetli bir terör uyguladılar. Faşistler polise alındılar ve binlerce işçi gözaltına alındı, hapsedildi ve öldürüldü.

«Nihayet, 5 Mart gecesi, Almanya'nın başlıca şehirlerindeki Reichsbanner alaylarının sorumlu önderleri motosikletlerle Berlin'e gittiler ve karşı ateş açma emrinin verilmesini istediler. Aldıkları cevap: «Sakin olun! Her şeyden önce kan akmasın» (4) oldu.

---

(4) Guerin, a.g.e. s. 127.

Faşizme karşı savaşta reformist bir kitle partisinin önderlerinin öncülük etmesinin beklenemiyeceği açıktır. Bunun Komünist Parti (KPD) önderliğinden beklenmesi gerekirdi. Üyelerinin bir çoğu işsiz olmasına rağmen KPD bir kitle örgütüydü. Kuşkusuz Alman işçi sınıfının en iyi ve en faal kesimini örgütlemişti ve aynı zamanda sıkı disiplinli Stalinci bir partiydi. KPD henüz iktidarı alma durumunda değildi ve en acil sorunu, Nazilere karşı bir savaşta SPD'nin en militan üyelerini kazanmaktı.

Benimsemiş oldukları o kötü namlı «Üçüncü Dönem» taktikleri hemen hemen Sosyal Demokrat işçilerin kendilerine karşı çıkmalarına sebep olmuştu. KPD, SPD'yi «Sosyal Faşist» bir parti diye damgalıyor ve Almanya'nın artık faşist olduğunu iddia ediyordu. KPD bölücü «Kızıl» sendikaları örgütledi ve birkaç keresinde de Nazilerle birlikte SPD'ye karşı oy kullandılar. Eğer işçilere hem artık faşizm altında yaşadıkları söylenir, hem de buna ilaveten onların sendikalarına «sosyal faşist» sendikalar diye saldırılırsa, onları gerçek faşizme karşı savaşa kazanmak imkânsız bir hale gelir. KPD'de kendi mezarını kendisi kazıyordu.

Önderler için işler o kadar zor değildi. Birçokları sahte pasaportlarla Moskova'ya ya da Prag'a kaçabilirlerdi. Ama onları desteklemiş olan milyonlar için böyle kolay bir yol yoktu. Alman işçi sınıfının belkemiği lidersiz ve savaşsız bir şekilde Nazi terörüyle yüzyüze bırakıldı.

Faşizme karşı gerçek bir savaşı ancak güçlü ve kararlı bir devrimci parti yürütebilir. Zira faşizme karşı savaş onu yaratan sisteme karşı bir savaştı. İşçiler faşizme karşı savaşa ancak sınıf politikası temelinde seferber edilebilir ve ancak faşizmin potan-

siyel destekçileri, sosyalizm için mücadele temeli üzerinde kazanılabilir. Faşizmin zaferi sosyalizmin zaferinden daha fazla kaçınılmaz değildir. Sonuç her iki tarafın güçler dengesine bağlıdır.

(Devamı var.)

INTERNATIONAL SOCIALISM
Sayı. 71

BULGARİSTAN HALK ORDUSUNUN KURULUŞU

tsola dragoicheva

Devrimci mücadelenin her çeşidinde ustalaşma, değişen politik durumlara cevap vermek üzere taktik değiştirme, ordunun gerici kuvvetler tarafından kullanılmasını engellemek ve onu demokratik halk hareketi ve devrime kazanmak için ordu içerisinde çalışmak — bütün bunlar Komünist Partilerinin, her zaman dikkatlerini gerektiren sorunlar olmuşlardır. Bulgaristan Komünist Partisinin, gerek zafer gerekse yenilgi deneyleri, olumlu ve olumsuz yönleriyle, ordu içerisinde çalışmanın devrimci stratejinin bir parçası olarak hayatî önemine işaret eder.

Büyük Ekim Devriminden önce, Bulgaristan Sosyal-Demokrat Emek Partisi (Tesnyak Sosyalistleri), onun savaş ve ordu konusundaki görüşleri, proletaryanın azınlıkta olduğu ekonomik olarak geri bir ülke olan Bulgaristan'da sosyalist devrimin acil veya hat-

ta yakın bir hedef olmadığı inancına dayanıyordu. Emperyalist savaşın karakterini yanlış değerlendirerek ordu içerisinde çalıştığı doğru, ama Bolşevik bir tarzda durumu doğru bir biçimde değerlendirememiş ve iktidarı ele geçirmeyi amaçlamamıştır. Diğer yandan, Bulgar burjuva hükümetlerinin milliyetçi ve militarist politikalarına karşı kampanya sürdüren Parti eylemcilerini desteklememiştir. Ne Bulgaristan'ın Balkan Savaşlarına (1912-13) ve Birinci Dünya Savaşına katılışına karşı ordu içerisinde direnişi örgütlemiş, ne de ordu içerisindeki ayaklanmalara liderlik etmiştir. Ordu içerisindeki anti savaş eylem büyük ölçüde propaganda ile sınırlanmıştı.

Rusya'daki Şubat devriminden sonra ayaklanmalar daha sıklaştı ve özellikle de Büyük Ekim Sosyalist Devriminden sonra bazı durumlarda Tesnyak Sosyalistleri ve sayıları az olmayan yedek subaylar tarafından yönetiliyorlardı. Rusya'daki asker komitelerinin etkisi ve partinin örgütleyici çabaları sonucu, bölükten alaya kadar her seviyede asker komiteleri kuruldu. Fakat merkezî liderlik yoktu. 1918 ayaklanması (Rusya'dan sonra) emperyalist savaşı iç savaşa dönüştürmek için ilk teşebbüstü. Ayaklanmayı teşvikte geniş ölçüde sorumluysalar da, askerî ve politik liderliği sağlanmamış ve ayaklanmamış ve ayaklanmayı kitle hareketiyle birlikte düşünmemişlerdir. Yenilginin ana nedenlerinden biri budur.

Bulgar Komünist Partisinin birinci kongresi olan 1919 kongresi, Bulgaristan'da, proleter devrimini hemen önündeki hedef olarak kabul etti. Kongre politik bildirisi partiyi «kitle gösterilerinden ve politik grevlerden silâhlı ayaklanmaya kadar» devrimci mücadelenin her türlü aracını kullanmaya zorladı. Parti legal çalışmanın her biçiminden azami ölçüde yarar-

lanırken, illegal bir askerî örgütü kurmaya başlamış ve ordu içindeki devrimci çalışmasını yoğunlaştırmıştır. Merkez komitesi, Devrimci Askerî Üst Kollezyumu, tüm ülkede illegal askerî örgütlenmelerin oluşturulmasında, kitlelerin silâhlandırılmasında, düşman kampından istihbarat toplamada, ordu ve yedekler arasındaki çalışmanın sürdürülmesinde denetleyici olarak atadı. Kollezyum, örgütlenme, seferberlik, silâhlanma komisyonları, istihbarat ve ordu içinde çalışma işleriyle görevli bir komisyon kurdu. Tüm bu faaliyetler parti merkez komitesince denetleniyordu, ve kollezyumun kararları parti onayına tâbîydi. Yerel çalışmaları yönetmek üzere, büyük şehirlerde ve bölge merkezlerinde ilgili parti komitelerine karşı sorumlu üç kişilik askerî komisyonlar atanmıştı.

Temel askerî birim, yerel (legal) parti dallarına mensup seçilmiş üyelerden oluşan illegal savaş grubuydu. Böylece illegal olarak işleyen, esnek ve göreli olarak yara almaz bir sistem oluşturulmuştu. Halk ayaklanmasından önce ve o esnada çabucak toplanabilmeleri, birlikler, müfrezeler ve bölükler teşekkül ettirebilmeleri için, savaş grupları genellikle oturma bölgelerinde örgütlenmişti. Parti üyeleri kendi gereksinimleri ve şehir savaşı için silâh kullanma konusunda eğitilmişti; eğitim alarmları ve deneme seferberlikleri vardı. Kısacası, güçlerimizi yaklaşan halk ayaklanmasında harekete hazır tutmak için her şey yapılmıştı.

Askerî örgütlenme, gizli yerlerde dikkatlice depolanmış silâh stokları meydana getirmişti. Silâhlar hükümet cephaneliklerine yapılan saldırılardan ve diğer ülkelerden gizli bir şekilde yurda sokma yoluyla elde ediliyordu. Önemli kaynaklardan biri de gemilerle Sovyetler Birliği'nden gelenlerdi. Aynı zamanda,

parti, hükümetin silâh depolarında, ayaklanma başladığında, buraları ele geçirmek ve devrimci kitleleri silâhlandırmak amacıyla birer bekçi atamıştı. Parti, sınıf düşmanına karşı olan mücadelenin başarılı olabilmesi için, proletaryanın hasmının bütün güçlü ve zayıf noktalarını, teçhizatını, taktiklerini ve özellikle önemli olan ordu ve polisin durumunu bütünüyle bilmesi gerektiği öncülüne dayanarak çalışıyordu. Bu bilgiyi sağlayabilmek için, askerî örgütlenme hükümet organlarını ve faşist örgütlenmeleri izleyen bir haber alma ağı kurdu ve her zaman düşmandan bir adım önde gidiyordu.

Lenin'in «ordunun örgütlenmesini dağıtmaksızın, ne bir tek büyük devrim olmuştur, ne de olabilir» (Toplu Eserler, Cilt 28, sayfa 284.) önermesini rehber alan parti, erler ve subay kesimi arasındaki devrimci çalışmaya büyük bir önem veriyordu. Erlerden, assubaylardan ve subaylardan oluşan illegal komünist hücreler ortaya çıkmaya başladı. Bunların görevi parti politikasını açıklamak, taraftar kazanmak, iç istihbarat sağlamak ve partinin silâh elde etmesine yardımcı olmak idi. Fakat ana amaç ordu birimlerinin ayaklanmaya katılması, bu olmazsa ayaklanmaya karşı kullanılmalarını engellemek için zemin hazırlamaktı.

Legal ve illegal yayınlardaki Marksist-Leninist propaganda da, silâhlı sınıf mücadelesinin önemini göstermede ve parti politikasını açıklamada büyük bir rol oynamıştır. Legal olarak yayınlanan «Halk Ordusu» gazetesi geniş popülarite kazanmıştı. En zor günlerde bile parti, gerek partinin gerekse onun gençlik örgütünün harekete hazırlanmasında yardımcı olan bildiriler ve kitapçıklar yayınlıyor ve dağıtımını sağlıyordu.

Askerî örgüt, Kırım'daki yenligisinden sonra Bulgaristan'a sığınmış olan Wrangel ordularının dağıtılmasında çok iş başardı, bunların Sovyetler Birliği'ne geri verilmesine yardımcı oldu, bir çok faşist komployu ortaya çıkarıp bozdu. Askerî örgüt aynı zamanda, merkez komitesinin ve parti yayın organı «Rabotnicheski Vestnik»in bulunduğu Halk Evinin, parti klüplerinin, kitapçıların, gösterilerin, toplantıların ve önde gelen görevlilerin güvenliğini sağlamakla da yükümlüydü.

Bu çok yönlü faaliyetler, partinin, illegal mücadelenin değişik biçim ve yöntemleri konusunda ustalaşmış olduğunu gösteriyordu.

Maalesef, büyük burjuvazi, 9 Haziran 1923'de ordunun yardımıyla bir darbe tertipleyip 1920'den beri iktidarda bulunan Bulgar Çiftçi Halk Birliği Demokratik Hükümetini devirdiğinde, parti tarafından kurulmuş olan askerî örgüt ve komünistlerin devrimci enerjisi hareketsiz kaldı. Bu, durumun ve darbenin yanlış değerlendirilmesinden ileri geliyordu: Parti önderliği, kuvvetlerimize tarafsız kalmalarını bildirdi. Faşist rejime karşı olan eylemlerde Çiftçi Birliği üyelerine katılmış olan gruplara da faaliyetlerini durdurmaları söylenmişti.

Parti içerisindeki sağlıklı devrimci güçler, Komintern'in yardımıyla bu hatayı çabucak düzelttiler 5-7 Ağustos 1923'teki tarihî toplantısında, merkez komitesi silâhlı ayakalnma kararı aldı. Bir harekât plânı hazırlandı ve merkez komitesi ayaklanma arifesinde, bütün ülkede kurulmuş olan komitelere benzer bir askerî devrimci baş komite kurdu. Mevcut askerî örgüt, müfrezeler, hatta bazı yerlerde alayları teşekkül ettirmek suretiyle güçlerini çabucak seferber etti. Bazı yerlerde savaş birimleri fabrika ve ma-

denlerde kurulmuş olmakla birlikte, yine de başlıca ikamet alanlarında üslenmişlerdi.

Parti birlikler içindeki çalışmasını da yoğunlaştırdı. Ama takibeden gelişmeler açık bir biçimde bunun yetersiz olduğunu gösterdi.

23 Eylül 1923'de ayaklanma başladığında, Bulgar Komünist Partisi tarafından örgütlenip yönlendirilen ve yiğit komutanlarca sevkedilen müfrezeler 10 kasaba ve 440 köyde işçi köylü hükümetleri kurabilmişti. Ve bunu çok zayıf bir biçimde silâhlanmış olmalarına rağmen başarmışlardı. Faşist kuvvetlerle olan savaşta devrimci ayaklanma ordusunun ilkeleri ve karakterleri oluşturuldu ve denendi: Komünist Partisi'nin önder rolü, yüksek politik bilinç seviyesi, işçi sınıfının ve tüm çalışan halkın çıkarlarına sadakat, fedakârlık, düşmandan nefret. Asi kuvvetler örgütlenme ve taktiklerinde Kızıl Ordu'nun deneyinden yararlandılar.

Ayaklanma vahşice bastırıldı. Parti bundan gerekli dersleri çıkardı. Askerî çalışmanın eksiklikleri orduya karşı zafer kazanmada çabaların yetersizliği konusunda bir araştırma tahlili yaptı, sonuç; halkla olan yakınlığı dolayısıyla ordunun ayaklanmaya katılacağına gerektiğinden fazla güvenme; ana darbe her zaman ordu kışlalarını, vb. yi ele geçirmeye yönelmemişti. Deneyimiz gösterdi ki, ordu düşmandan sökülüp alınacaksa, askerler arasında sağlam ve faal devrimci çalışma ve ilerici görüşlü subaylar arasından destek gelmesi gerekir. Aksi halde, askerlerinin çoğunun işçiler ve köylülerden oluşmasına rağmen, devrimci hareketi bastırmak için kullanılabilirler. Eylül ayaklanmasında olan işte tam buydu; ordunun faşist hükümetin bir aleti olduğu ortaya çıktı.

Şu olumsuz faktör de söz konusuydu: bazı müf-

rezeler kendilerini savunmayla sınırlanmışlardı, ve savunma, Lenin'in bize öğrettiği gibi, ayaklanmayı başarısızlığa mahkûm eder. Birbirine yakın olanlarda yeterli koordinasyon ve birbirini etkileme yoktu; düşmanın geri hatlarını dağıtacak partizan hareketi yoktu; ayaklanma ülkenin her yanında zamandaş değildi, böylece de faşistler asi birimleri parça parça yenebildiler.

Eylül sonrası durumu tahlil ettikten ve kuvvetleri toparladıktan sonra 1924 Mayıs'ında Vitosha'da toplanan parti konferansı devrimci kabarmanın çökmediği sonucuna vardı ve yeni bir silâhlı ayaklanmanın hazırlıklarına girişti. Askerî ve teknik kolaylıkların hazırlanması için çok şey yapıldı. Askerî örgüt yeniden kuruldu ve yeni faşist terör koşullarında çok daha büyük ve önemli görevlerle uğraşması gerekti. Kısaca, bunlar; askerî ve teknik aygıtın yeniden kurulması, genişlemesi ve örgütsel olarak sağlamlaştırılması; savaş gruplarının eğitilmesi; isyan birimlerinin harekete geçirilmesi; silâh temini; daha etkin askerî ve politik istihbarat çalışmaları; haberleşme hizmetiydi.

Parti merkez komitesi askerî örgütün çalışmalarını yönetmek üzere bir Merkezi Askeri Komisyon atadı. Komisyonun, örgütlenme, silâh temini, birlikler arası çalışma, istihbarat ve haberleşme kısımları vardı. Ülke beş askerî bölgeye ayrılmıştı.

Parti, Eylül ayaklanmasından çıkardığı derslerle, orduyu burjuvaziden koparıp almak için, daha üst seviyedeki çabalarının bir parçası olarak propagandadan askerlerin devrimci örgütünü oluşturmaya geçerek, askeri birlikler içerisindeki çalışmalarını yoğunlaştırdı. Merkezî Askerî Komisyon bu çalışmaları yönetmek üzere özel bir grup atadı ve yerel faali-

yetleri denetlemek üzere eyaletlere gönderdi. Askerî birliklerde temsilciler anti-militarist gruplar ve şehir garnizonlarında asker komiteleri kuruldu. Şüphesiz her şeyin tam bir gizlilik içinde yapılması gerekiyordu, bunun için de gruplar üç-beş üye ve parti sekreterinden oluşuyordu. Birkaç ordu birliği bulunan şehirlerde, grupların çalışmalarını yönetmek ve koordine etmek üzere garnizon asker komiteleri oluşturuldu.

Askerî örgüt ve parti arasındaki ilişkiler, Eylül ayaklanmasından önce kabul edilmiş olan örneğe göre sürdürülüyordu; yani, askerî örgütün bütün karar ve emirleri, alt kademelerde de aynı usul işlemek üzere parti onayına tâbîydi.

Bu alandaki parti faaliyetlerinin her yönünün gizliliğe gömülmesi gerekîyordu. Çeşitli grupların üyeleri dikkatli bir şekilde seçilmişti. Ölçüt komünist ideale sadakat ve fiziksel uygunluk idi. Gruplarda Çiftçi Birliği'nin sol kanat üyeleri ve hiçbir partiyle ilişkisi olmayanlar da bulunuyordu. Kural olarak, önder kadrolar emekli subaylardan, yedeksubaylardan ve bazı durumlarda düzenli ordu subayları arasından seçilmişti.

1925'in ilk başlarında, kapitalizmin kısmî bir dengeye ulaşması ve devrimci hareketin gerilemesi nedeniyle, Merkez Komitesi Yurt Dışı Bürosu silâhlı ayaklanma hazırlıklarını erteledi ve faşist rejime karşı ve halkın çıkarlarının korunması için kitle hareketleri yapılmasını istedi. Maalesef, Bulgaristan'daki parti liderleri ve askerî örgütün üyeleri durumu yanlış değerlendirdirler ve tek başına düzenli bir geri çekilmeyi sağlıyabilecek olan stratejiyi yürütmekte başarısız oldular. Bu yapılsaydı devrimci kuvvetler düşman saldırısına uğramıyacak ve kitle ça-

lışması için yeniden toparlanabilecekti. Devrimci bir durum olmamasına rağmen askerî örgüt silâhlı ayaklanma hazırlıklarına devam etti. Faşist rejimin vahşi baskısına cevap olarak, birçok terörist eylemler koydular ki, bunlar da daha fazla baskıyı getirdi.

1925'de askerî örgüt ağır kayıplara uğradı. Parti çalışması son derece zorlaştı, fakat terör zafere kadar savaşma isteğimizi kıramazdı. Takibeden yıllarda, halkın çıkarları ve demokratik haklar için mücadelenin bir parçası olarak, parti çalışması kitlelerle olan bağlarını genişletme, işçi sendikaları, gençlik ve kültür örgütleri içine girme, memur örgütleri dahil olmak üzere çeşitli işçi olmayan parti ve örgütlerle ilişkiler kurma üzerinde yoğunlaştı. Bu tüm yurtsever güçlerin, faşizme karşı mücadelede çok önemli bir rol oynamış olan anavatan cephesi içerisindeki ittifakına temel teşkil etti. 1941-44 silâhlı direnişi bu mücadelenin bir parçası, zirvesi, komünist partisinin devrimin silâhlı kuvvetlerini kurmak için yaptıklarının sonucuydu.

Avrupa ülkelerinin çoğundan farklı olarak, pratik olarak Alman'ların ülkeyi kontrol ediyor olmasına rağmen, Bulgaristan Alman işgali altında değildi. Ne hükümet mekanizması kaldırılmış ne de ordu dağıtılmıştı. Rejim, Bulgaristan'ın «ulusal ideallerini gerçekleştirdiği» yolundaki şövenist yanılgıyı yerleştirmek üzere ulusal duyguları ustaca sömürüyordu. Dimitrov tarafından yönetilen parti bu zor günlerde enternasyonalist görevine sadık kaldı. Kendi üyelerini ve Genç İşçiler Ligası'nınkileri seferber etti ve faşizme karşı kitle direnişini örgütledi. Hitler Sovyetler Birliği'ne saldırdığında, nazilere ve onların Bulgar uşaklarına karşı silâhlı mücadele ve silâhlı ayaklanma için hazırlık çağrısında bulundu. 24 Haziran 1941'de, Po-

litik Büro kitle silâhlı mücadelesi için bir plân hazır ladı: Partizan müfrezelerinin örgütlenmesi, sabota eylemlerini yürütmek üzere şehir ve kır topluluklar içerisinde savaş gruplarının ve orduda birlikler ara sında devrimci çalışma için ordu içinde illegal grup ların örgütlenmesi, ilk gerilla müfrezesi politik bürc kararından üç gün sonra oluştu. Gerilla hareketi ya yılıp, daha çok savaş grubu oluştuğunda, direniş kuv vetleri Halkın Devrimci Asi Ordusu (HDAO) şeklinde yeniden örgütlendi. 1943 ilkbaharında Merkez Komi tesi ülkeyi 12 faaliyet bölgesine ayırdı; herbirinin ge nellikle, kumandanlardan, siyasi komiser, milletve killeri ve kurmay başkanından oluşan bir kurmayı var dı; bunun yanında birçok bölgede Merkez Komites Temsilcileri de bulunuyordu. Faaliyet komutası, po litik büro denetiminde bulunan HDAO Genelkurma yının elinde yoğunlaşmıştı.

Böylece devrimci silâhlı kuvvetlerin ve anti-fa şist direnişin gelişiminde yeni br aşama başlatılmış oluyordu. Tüm partizan müfrezeleri, savaş gruplar ve bütün devrimci asker örgütleri HDAO Genelkur mayının komutası altına girdi. 1944 Ağustosundc HDAO bir partizan tümeni, dokuz tugay, otuzyedi bi- rim ve birçok da bağımsız müfrezelerden ibaretti Bunlar ülkenin her yerinde ikiyüzbinden fazla insa- nın aktif desteğine güvenebilirlerdi. Parti, Halkın Devrimci Asi Ordusunu devrimci hareketin silâhlı kuvveti, politik iktidarı ele geçirme savaşında halk ayaklanmasının vurucu gücü olarak kuruyordu.

Yetersiz olarak silâhlanmış olmalarına rağmen partizan birlikleri faşist polise, jandarmaya ve bir- liklere karşı başarıyla savaşıp, Alman ordusuna hiz- met eden malzeme depolarına saldırmış, cephane ele geçirmiş, misilleme için kaydedilmiş olan Bulgarların

listelerini imha etmiş, politik kitle mitingleri örgütlemiş ve halk düşmanlarına cezalar vermiştir.

HDAO her yönüyle bir halk ordusuydu. Erleri ve komutanları işçi sınıfından, yoksul ve orta köylü ailelerinden, veya halkla sıkıca birleşmiş aydınlardan geliyordu. Komünist partisi tarafından oluşturulan ve yönetilen bir devrimci sınıf ordusuydu. Erleri ve komutanları Marksizm ve Leninizm, gerçek yurtseverlik, ve proleter enternasyonalizmi, Sovyetler Birliğine karşı dostluk ve proleter devrimine karşı büyük bir sadakat ruhuyla eğitilmişlerdi.

1941-44 yılları arasında tüm faşizme karşı silâhlı mücadele boyunca, parti askerî birlikler içinde çalışmaya özel bir önem verdi. Politik büronun 24 Haziran 1941'deki toplantısında hazırlamış olduğu politikayı izliyordu. Bir yandan daha fazla partizan birliği ve savaş grupları örgütlerken, geniş ölçüde kraliyet ordusu içerisinde çalışıyordu. Amaç ordunun örgütlenmesini dağıtmak, anti-faşist direnişe karşı kullanılmasını engellemek ve zamanla da onu halkın yanına kazanmaktı. Lenin'den öğrendiğiyle partimiz orduyu yalnızca burjuva kliğinin ve faşist monarşinin bir aleti olarak değil, aynı zamanda halkın bir parçası olarak da görüyordu. Zira, ordu düşmana karşı savaş içine sokulabilecek olan işçi ve köylü çocuklarından oluşuyordu. İşte bunun içindir ki, Georgi Dimitrov, Anavatan Cephesinin ana görevlerinden birinin de «orduyu faşist monarşiden koparıp almak ve halka karşı kullanılmasını engelleyecek enerjik tedbirleri almak» olduğunu söylüyordu. Bir yıl sonra Dimitrov, «halk ve ordu iktidardaki Hitler ajanlarına karşı yiğit bir savaşta ve gerçek bir ulusal Bulgar Hükümeti kurmada birleşirlerse» Bulgaristan'ın kurtarılacağını yazıyordu.

Parti Merkez Komitesi, partizanlara ve savaş gruplarına orduyla çatışmaktan sakınıp savaşı polis, jandarma ve şüphesiz Bularistan'daki Hitler Birlikleri üzerinde yoğunlaştırmalarını bildirdi. Orduya karşı olan eylemlere ancak ilk olarak onların saldırması halinde müsaade ediliyordu. Parti liderliği ve HDAO komutanlığı, askerlere partizanların Bulgar ordusuyla savaş halinde olmadığını anlatmak için her şeyi yaptı; aksine, onlar kuvvetlerini, halkın gerçek düşmanları olan nazi istilacıları ve faşist monarşiye karşı onunla birleştirmek istiyorlardı.

Ordu karşısındaki bu politika, durumun, halkın faşist monarşiye karşı içinde savaştığı koşulların bizce yapılan tahlil ve değerlendirmesinden çıkıyordu.

Ordunun kazanılması, Georgi Dimitrov tarafından kurulmuş olan Anavatan Cephesinin ana amaçlarından biriydi. Bu iş, ordu içerisindeki parti ağı ve GİL (Genç İşçiler Ligası) örgütü vasıtasıyla başarılıyordu.

İkinci Dünya Savaşı başladığında, parti, ordu hizmetine alınacak olan gençlerle ilişki kurmanın yolları ve vasıtlarını araştırdı. Bu görev büyük ölçüde GİL üyelerine düşüyordu. Asker adaylarını evlerinde ziyaret ediyor, askerleri ise kışlalarda topluyorlardı. Onlara ilettikleri mesajlardan biri tarafsızlık idi. Onlara savaşın iki emperyalist grup arasında olduğunu ve komünistlerin Balkanlarda ve dünyada barışı istediklerini, ancak bunu da Sovyetler Birliği ile olacak dostluk ve karşılıklı yardımlaşma paktı olduğu takdirde mümkün olabileceğini açıklıyorlardı. Genç Anti-Faşistlerin ordudaki mevkilerini halkın eğitilmiş savaşçıları olmak için kullanmaları ısrarla anlatılıyordu.

Şüphesizki, Hitler'in Sovyetler Birliği'ne saldırı-

sından sonra bu çizgi değiştirildi: Tarafsızlık artık söz konusu değildi. GİL bölge ve yerel komiteleri ordu hizmetinde bulunan üyelerle ilişkilerini devam ettirdi. Kışlalarda anti-faşist gruplar oluşturuldu. Parola: Herkes kendisini Kızıl Ordunun bir eri olarak kabul etmelidir; bir tek Bulgar askeri dahi Doğu Cephesine gönderilmeyecektir! idi. Ve partizan savaşı geliştikçe, GİL askerlerin bu savaşa katılmasına yardımcı oldu. Bu şekilde gençlik örgütümüz, askerî birlikler içinde çalışmada önemli bir rol oynamış oldu.

Politik eğitimin yanında, parti ve GİL üyeleri, kışlalardan silâh ve cephane ele geçirme, tevkif edilme tehlikesi karşısında bulunan askerlere yardım, ordu birliklerini parçalama vb. görevlerini de üstlendi. Ordudan kaçma sıklaştı, gittikçe daha çok asker HDAO'ya katıldı. Bu Lenin'in «devrimci ordunun birlikleri, ordunun kendi içinden fışkırıyor» (Cilt 8, sayfa 562) sözlerinin ispatıydı. Gerçekten Bulgar Krâliyet Ordusu kaçaklarından yedi partizan taburu ve bir tugay oluşturulmuştu.

Faşist hükümet bunun farkındaydı. Hitler'den gelen baskıya rağmen, hükümet Bulgar ordusunu Sovyetler Birliği'ne karşı kullanmaya cesaret edemedi. Bulgaristan Hitler Blokunun doğu cephesine bir tek asker dahi göndermeyen tek Avrupalı üyesi idi. Bu Komünist Partimiz için büyük bir başarıydı.

1944 Ağustos'unun sonu ve Eylül başında, Sovyet Ordusu'nun sınırlarımıza doğru hızla ilerlemesi ve kurtuluş mücadelesinin tüm yurt sathına yayılmasıyla, devrimci bir durum gelişti. Tüm alanları gerçek kontrolleri altına alan partizanlar faaliyetlerini arttırdılar. Halk, erler ve yurtsever subaylar mücadeleye katıldılar.

9 Eylül ayaklanmasını izleyen günlerde, Sofya

garnizonundan muhtelif birlikler, partizanların, savaş gruplarının ve işçilerin faşist hükümete kesin darbeyi indirmelerine yardıma hazır olduklarını ilân ederek HDAO Genelkurmayının emrine girdiler.

8 Eylül 1944 akşamında, Sofya garnizonundan bir tank alayı, çeşitli taburlar ve bölükler, başkentin ele geçirilmesinde partizanlar ve savaş gruplarıyla birlikte saf tuttular. Sovyet Ordusunun muzaffer ilerleyişi ve HDAO'nun enerjik faaliyetleri, komünist partisinin yönettiği ayaklanan halkın faşist diktatörlüğü devirip iktidarı ele geçirmesini sağladı.

Zafer haberleri, ordunun büyük kısmını Anavatan Cephesi tarafına geçirdi. Halka karşı işlenmiş suçların sorumlusu olan subaylar devrimci birlikler tarafından hemen silâhsızlandırılıp tevkif edildiler. Partizanlar ve işçilerle birlikte, ordu da, tüm ülkede demokratik halk yönetimini kurmada aktif bir pay sahibi oldu. Pratik olarak bütün ordu birlikleri, HDAO'ya, partizan müfrezelerine ve Anavatan Cephesi Komitelerine bildirildi. Böylelikle ordu faşist monarşiden koparılıp alınmış ve Yeni Demokratik Halk Hükümetinin hizmetine verilmiş oldu. Sovyet Birliklerine karşı gösterilen içten karşılamalara katılması, ordudaki derin değişikliklerine ve onun devrimci ruhunun canlı bir göstergesiydi.

Tüm başarımızın temelini, uzun mücadele ve zafer yıllarında birikmiş olan tecrübenin parti tarafından doğru olarak tahlil edilip ve değerlendirilmesi ve eyleme konulması olduğunu vurgulamak gerekir.

Muzaffer anti-faşist mücadeleden doğan yurt içi ve uluslar arası durum karşısında parti eski orduyu dağıtmadı. Ama onu devrimci bir doğrultuda yeniden kurdu. Bu demokratik güçlerin birliğini sağlamada ve Hitler Almanyasına karşı olan yurtsever savaşı

sürdürmede ve sosyalist devrimin tam zaferinin koşullarını yaratmada yardımcı oldu. Bu sorunları çözmede ve demokratik halk hükümetinin silâhlı kuvvetleri olarak Halk Ordusunu kurmada partimiz büyük bir politik zeka ve ileri görüşlülük ortaya koydu ve Marksizm-Leninizmin ilkelerini yaratıcı bir biçimde somut şartlara uygulama yeteneğini gösterdi.

WORLD MARXIST REVIEW
Cilt 17. Sayı 12